

Role sociálních sítí v životě dospívajících

Radka Klusáková

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Radka Klusáková
Osobní číslo: H19393
Studijní program: B0111A190011 Sociální pedagogika
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Role sociálních sítí v životě dospívajících

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti adolescence, sociálních sítí a rizikového chování v kyberprostoru.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- BLINKA, Lukáš, 2015. Online závislost: jednání jako droga?: online hry, sex a sociální sítě: diagnostika závislosti na internetu: prevence a léčba. Praha: Grada. ISBN 978-80-210-7975-5.
CHRÁSKA, Miroslav, 2007. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
PAVLÍČEK, Antonín, 2010. Nová média a sociální sítě. Praha: Oeconomica. ISBN 978-80-245-1742-1.
ŠEVČÍKOVÁ, Anna, 2014. Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu. Praha: Grada. ISBN 978-80-210-7527-6.
VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Šalenová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **19. ledna 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2022**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 19. ledna 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo - bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 3.4.2022

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být iét nejméně pět pracovních dnů před

konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, o pisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje -li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odprá-li autor takového díla uděliti svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhati nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není -li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na odhalení skutečnosti, jakou roli hrají sociální sítě v životě dospívajících. Cílem práce je odkrýt nejčastější motivy, které vedou dospívající jedince k užívání sociálních sítí, a jaké sociální sítě dospívající užívají nejčastěji. Teoretická část práce je orientována na vymezení základních teoretických poznatků z oblasti dospívání, moderních technologií, sociálních sítí a rizikového chování v kyberprostoru. Praktická část práce zobrazuje výzkumné šetření problematiky, jeho postup, uskutečnění a výsledky, což je realizováno prostřednictvím kvantitativní metody, konkrétněji se jedná o dotazníkové šetření. Dotazníkové šetření bylo provedeno mezi žáky 8. a 9. tříd druhého stupně základních škol.

Klíčová slova: dospívání, moderní technologie, sociální sítě, virtuální komunikace, rizikové chování, kyberšikana

ABSTRACT

The bachelor thesis is focused on revealing the role of social networks in the lives of adolescents. The aim of the thesis is to reveal the most common motives that lead adolescents to using social networks and what social networks they use most frequently. The theoretical part of the work is focused on the definition of basic theoretical knowledge in the field of adolescence, modern technologies, social networks and risky behavior in cyberspace. The practical part of the work shows a research survey of the issue, its progress, implementation and results, which is implemented through a quantitative method, more specifically, it is a questionnaire survey. The questionnaire survey was conducted among pupils in the 8th and 9th grades of the second stage of primary schools.

Keywords: adolescence, modern technologies, social networks, virtual communication, risky behavior, cyberbullying

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Evě Šalenové za její vstřícný přístup, cenné rady, trpělivost a pomoc při zpracovávání této bakalářské práce. Dále děkuji své rodině a přátelům za podporu po celou dobu studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ	12
1.1 VÝVOJ POZNÁVACÍCH PROCESŮ	13
1.2 PROMĚNY INDIVIDUÁLNÍ IDENTITY	14
1.3 PROCES SOCIALIZACE V ADOLESCENCI	16
2 MODERNÍ TECHNOLOGIE	18
2.1 INTERNET A VIRTUÁLNÍ SVĚT	18
2.2 VIRTUÁLNÍ KOMUNIKACE.....	20
3 SOCIÁLNÍ SÍŤE	23
3.1 TEORETICKÝ KONCEPT SOCIÁLNÍ SÍŤE JAKO KOMUNITY	24
Mezilidské vztahy.....	24
Sdílení informací	24
3.2 DRUHY SOCIÁLNÍCH SÍŤÍ	25
3.2.1 Facebook	25
3.2.2 Instagram.....	26
3.2.3 TikTok.....	26
3.2.4 Snapchat	26
3.2.5 YouTube.....	27
3.3 OCHRANA SOUKROMÍ NA SOCIÁLNÍCH SÍŤÍCH.....	27
4 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V KYBERPROSTORU	29
4.1 KYBERŠIKANA.....	30
4.2 SEXTING.....	31
4.3 KYBERGROOMING	31
4.4 KYBERSTALKING.....	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 DESIGN VÝZKUMU	35
5.1 VÝZKUMNÉ CÍLE	36
5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	36
6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	41
7 SHRUTÍ A DISKUZE O VÝSLEDČÍCH	60
7.1 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	65
ZÁVĚR	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	67
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	70

SEZNAM GRAFŮ	71
SEZNAM PŘÍLOH.....	72

ÚVOD

Sociální sítě, jako jeden z neodmyslitelných fenoménů moderních technologií, se staly v 21. století nedílnou součástí života téměř každého člověka. Společnost se mění, a to dříve velmi nevídaným tempem. Nepřetržitý technologický pokrok vede k neustálému rozvoji systémů virtuálního světa, které se stávají dostupnějšími pro širokou veřejnost, než tomu bylo v minulosti. Sociální sítě nabízí svým uživatelům stále více možností, jak trávit svůj volný čas prostřednictvím jednotlivých platforem, a tak být ustavičně v online kontaktu s dalšími lidmi. Jedná se o skutečnost, kdy se reálný život člověka přenáší do virtuálního prostředí, jež je ovládáno pouhým technologickým systémem. Značná pozornost v užívání sociálních sítí je směřována na generaci dospívajících, neboť tito jedinci jsou vystavováni největší míře nátlaku sociálních sítí. Sociální sítě dospívajícím nabízí nepřeberné množství zábavy, odreagování, rychlou komunikaci či odpovědi na veškeré otázky. Z toho vyplývají jisté obavy, neboť generace dospívajících jedinců je značně vystavována rizikům virtuálního světa, a je považována za velmi zranitelnou.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, a to teoretickou a praktickou. Teoretická část se skládá ze čtyř kapitol. První z nich se zaměřuje na období dospívání, popisuje vývoj poznávacích procesů, proměny individuální identity a proces socializace v adolescenci. Druhá kapitola pojednává o moderních technologiích, obsahuje základní teoretické poznatky týkající se internetu, virtuálního světa a virtuální komunikace. Následuje třetí kapitola zahrnující charakteristiku sociálních sítí. Představíme si nejpoužívanější druhy sociálních sítí a závěrem kapitoly si identifikujeme oblast ochrany soukromí na sociálních sítích. Poslední kapitola teoretické části, v pořadí čtvrtá, je zaměřena na problematiku rizikového chování v kyberprostoru a popisuje především kyberšikanu, kyberstalking, kybergrooming a sexting.

Praktická část bakalářské práce představuje v úvodu samotný design výzkumu zahrnující popis výzkumných cílů a otázek, výzkumného nástroje a výzkumného souboru. Dále se zaměříme na analýzu a následnou interpretaci získaných dat, která je prováděna v souladu s cíli výzkumu. Ke sběru dat jsme využili kvantitativní metodu výzkumu, tedy metodu dotazníkového šetření. Respondenty výzkumného šetření jsou žáci 8. a 9. tříd základních škol.

Cílem bakalářské práce je odkrýt nejčastější motivy dospívajících vedoucí k užívání sociálních sítí a dále zjistit, jaké sociální sítě dospívající užívají nejčastěji.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ

V této kapitole se budeme zabírat obdobím dospívání v rámci vývojové psychologie. Hluběji se seznámíme s vývojem poznávacích procesů, který představuje podstatnou roli při formování osobnosti. Identifikujeme si proces proměny individuální identity, prostřednictvím něhož dospívající usilují o vytvoření vlastní identity, která s sebou přináší jisté změny v potřebách i názorech, jež se odráží v jejich sebepojetí. Na závěr nám celou kapitolu uzavře třetí podkapitola, zabývající se socializačním procesem adolescentů, který v období dospívání představuje klíčovou pozici.

Období dospívání označuje přechodnou dobu v rámci ontogeneze člověka, která nastává mezi dětstvím a dospělostí. Označuje druhou dekádu života člověka, tedy dobu od 10 do 20 let (Vágnerová a Lisá, 2021, s. 373). Langmeier a Krejčířová (2006, s. 142) vymezují období dospívání v širším slova smyslu. Vymezení definice spočívá v základním biologickém směru jako životní úsek, který se na jedné straně vymezuje prvními známkami pohlavního zrání a vyznačenou akcelerací růstu, na druhé straně plným dovršením pohlavní zralosti a dokončením tělesného růstu. Plná pohlavní zralost je nám u dospívajících jedinců reprezentována prostřednictvím plné reprodukční schopnosti. S procesem biologického zrání u dospívajících současně probíhá velká řada psychických změn, které se jeví jako významné a nápadné. Tyto změny jsou charakterizovány novými pudovými tendencemi, se kterými se pojí snaha jejich uspokojování, celková emoční labilita, objevení se vyspělého způsobu myšlení u jedinců a dosažení vrcholu jeho rozvoje. V průběhu celého období dospívání dochází do jisté míry k novému sociálnímu začleňování jedince. Jeho chování a výkony, které se obráží v odlišném chápání společnosti, vedou ke vzniku nově reflektovaného sebepojetí.

Období dospívání představuje specifickou životní fázi, která s sebou přináší jak tělesné, tak i psychické a sociální změny na sobě závislé a souběžné. Mezi změnami sociálními, psychickými a somatickými vyplývá na povrch značná diskrepance, která je označována pod souhrnným názvem jako tzv. změny pubertální. Jestliže u jedinců zřetelně počalo pohlavní dospívání, tyto jedinci se vykazují jako jedinci intelektuálně, emočně a sociálně dětinští. Naopak jedinci, u nichž se značné změny pohlavního zrání dosud nevykazují, se projevují vyspělým abstraktním způsobem chování, které je charakterizováno kritickým postojem vůči druhým i sobě samým (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 143).

Období dospívání bývá dle literatury nejčastěji rozděleno na období pubescence a adolescence. Období pubescence se odhadem týká jedinců od 11 do 15 let. Můžeme je nadále dělit na fázi puberty neboli první pubertální fázi, která se vyznačuje prvními známkami pohlavního dozrávání, především náznakem prvních sekundárních pohlavních znaků. Tato fáze trvá u dívek přibližně od 11 do 13 let, kdežto u chlapců se fyzický vývoj objevuje o 1-2 roky později než u dívek. Další fází je fáze vlastní puberty (druhá pubertální fáze). Její průběh trvá od doby dokončení prepuberty po dobu dosažení reprodukční schopnosti. Období vlastní puberty se u jedinců objevuje zhruba od 13 do 15 let života. Období adolescence nastupuje u jedinců, kteří se pohybují ve věku 15 až 22 let. V tomto období dochází převážně k postupnému dosahování plné reprodukční zralosti a dokončování tělesného růstu. Výrazným znakem týkajícím se adolescence je změna v postavení jedince ve společnosti (jedná se především o přechod ze základní školy na střední školu) a značná změna v sebepojetí jedince (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 143).

Erikson (1994, cit. dle Vágnerová, 2000, s. 210) vyzdvihuje v průběhu období dospívání klíčové charakteristiky, mezi které řadí hledání vlastní identity, boj s nejistotou a pochybnostmi o sobě samém, o své pozici ve společnosti atd. Klade důraz na osamostatnění se od rodiny, kdy považuje psychosociální aspekt dané skutečnosti za důležitý a významný, čímž se odklání od názorů Freuda, jelikož sexuální složku označuje jako pouze jednu, byť nezbytnou, součást identity dospívajícího.

1.1 Vývoj poznávacích procesů

Kognitivní vývoj je produktem interakce zrání a učení. Jestliže je dospívající jedinec z neurofyziologického hlediska dostatečně zralý a je vybaven přijatelnými zkušenostmi, pak se může dále rozvíjet. S nástupem puberty u pubescentů přichází současně i změna jejich uvažování (Vágnerová, 2000, s. 216). V období dospívání je vývoj rozumových schopností závislý na funkční a strukturální proměně mozku, jedná se o tzv. změny prefrontální kůry (Vágnerová a Lisá, 2021, s. 386). Převážná většina adolescentů dosahuje od počátku pubescence vyššího stupně logického myšlení. Objevuje se zde systém formálních operací neboli nový operační systém. Tento systém bývá označován jako systém druhého řádu, neboť jednotlivé operace navazují na objekty operací dalších, tj. jedinci myslí o svém myšlení a vyvozují soudy o soudech. Myšlení přináší velkou řadu pokroků, mezi které se řadí schopnost pracovat s pojmy, které jsou abstraktnější a obecnější z hlediska vzdálenosti od bezprostřední smyslové zkušenosti. Jedinec se neuspokojí už jen s jednou variantou

řešení problému, ale uvažuje a dále hledá různá alternativní řešení, která hodnotí a systematicky je zkouší.

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 151) uvádí tvrzení, že jedinec je schopen vytvářet domněnky, které jsou až fantastické a nejsou opřeny o reálnou skutečnost. Mezi další pokroky se řadí schopnost sledování formy myšlenkového úsudku a odhlédnutí se od jeho obsahu. Jedná se o aplikaci logických operací nezávisle na konkrétním obsahu soudů. Dospívající jedinec se vykazuje i schopností myslet o myšlení a vytvářet soudy o soudech. Formálně abstraktní myšlení dovoluje kritický přístup k vlastnímu i cizímu myšlení, rozeznává domněnku od prokazaného a umožňuje schopnost se jí vzdát a nahradit ji za lepší, pro jedince více vyhovující. Stadium formálních operací existuje, avšak je zcela individuální. Mezi jednotlivými jedinci jsou značně velké rozdíly nejen z hlediska vrozených dispozic, ale také dřívější či současnou možností k řešení různých překážek. Dospívající tedy může v určitých momentech myslet formálně, avšak v některých případech je stále vázán na konkrétní obsahy. Formální operace umožňují nový způsob morálního hodnocení, z jehož úhlu se jedinec dovede dívat sám na sebe a bere ohled na druhého. Významná příčina působení nového způsobu myšlení se odráží i v postojích dospívajícího k okolnímu světu. Dospívající si ve své mysli formuluje vlastní ideál s přítomnými poměry a stavy, co by mohlo a mělo být. Projevuje se to jeho častou kritičností, pesimismem, nespokojeností či zklamáním (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 152).

Keating (1991, cit. dle Vágnerová a Lisá, 2021, s. 389-390) uvádí typické znaky myšlení dospívajících jedinců: první znak představuje skutečnost, že dospívající jedinci připouštějí odlišné varianty možností, díky němuž tento způsob uvažování napomáhá k rozšiřování a rozvíjení úvah. Jedná se o určitý předpoklad k lepšímu pochopení rozmanitých názorů jiných lidí, tedy různých teorií. Dalším znakem je bezesporu systematictější uvažování dospívajících, jsou způsobilí stanovit určitou hypotézu, kterou postupnými kroky potvrzují nebo vylučují. Myšlení prostřednictvím této úrovně spěje od možného k reálnému. Poslední typický znak myšlení adolescentů systematizuje jejich schopnost experimentovat s vlastními úvahami, které následně dovedou vzájemně propojovat a kombinovat. Na této úrovni je jejich myšlení flexibilnější.

1.2 Proměny individuální identity

Dospívající jedinci se vykazují snahou intenzivně vytvářet vlastní identitu, kterou by se odlišovali od ostatních. V průběhu tohoto období adolescenti zkoumají a hodnotí různé

možnosti a alternativy, zároveň se jejich názory a potřeby z různých důvodů mění, což se všechno odráží v jejich sebepojetí. Proces proměny individuální identity bývá v období adolescence spjat s pocitem svobody, který nemusí být přijetím zodpovědnosti korigován. Vymezení identity vyplývá z individuálních a osobnostních vlastností každého jedince. Z jejich struktury vyplývá, zda bude mít daný jedinec tendenci k hledání nových alternativ či jasnému vymezení jeho identity. V období adolescence dochází do jisté míry i k proměně osobnostních vlastností, které se vztahují k individuálním odlišnostem ve způsobu chování, prožívání či uvažování a ovlivňují i vývoj identity. S věkem se pojí větší diferenciaci některých osobnostních vlastností (např. rozdíl mezi svědomitostí a vstřícností), které mohou ovlivňovat klíčová životní rozhodnutí či modifikovat reakce na různé stresory. Osobnostní vlastnosti nabývají určité stability na konci adolescence (Vágnerová a Lisá, 2021, s. 454).

Vágnerová (2000, s. 222) uvádí tvrzení, že dospívající usiluje najít nový smysl individuálního sebepojetí a jeho kontinuity. Osvojuje si získané kompetence a staví se do nových rolí, se kterými se musí ztotožnit a zaujmout k nim jistý postoj – hodnotí jejich význam pro sebe samého i pro jiné.

Podle Josselsonové (1980, cit. dle Vágnerová a Lisá, 2021, s. 455) probíhá proces vytváření vlastní identity ve čtyřech fázích:

1. **Fáze diferenciaci** – Pubescent si na počátku dospívání začíná uvědomovat svoji různorodost od ostatních prostřednictvím své psychické a tělesné proměny. Srovnává se s jinými lidmi a začíná se více koncentrovat na svou osobnost.
2. **Fáze experimentace** – V této fázi začínají adolescenti experimentovat s vlastní emancipací. Více se poutají na své vrstevníky a odmítají skutečnost být nadměrně podřízováni dospělým. Jejich představa o budoucnosti se zatím pojí pouze na nejbližší časový úsek. Jedinci se vykazují svou nekritičností a myslí si, že je nemůže nic ohrozit, jelikož všechno, co je třeba, vědí a zvládnou.
3. **Fáze postupné stabilizace** – Pubescenti v této době mají jasněji ukotvenou představu o tom, kým jsou a kým by v budoucnu chtěli být. Dochází zde k postupnému vyrovnávání vztahu s dospělými, zejména s rodiči. Jedinci se již vykazují určitou úroveň samostatnosti a zralejšími způsoby chování a uvažování. Pozitivní výsledek této fáze tkví ve vytvoření nových norem soužití, které jsou méně konfliktní.

4. **Fáze psychického osamostatnění** – Poslední fází procesu individualizace je vytvoření identity a dosažení úplné samostatnosti jedince. Tato identita se vykazuje jedinečností osobnosti téměř dospělého jedince a může sloužit jako tzv. integrující mechanismus, který ovládá aktuální chování a prožívání daného jedince i jeho budoucí směřování.

1.3 Proces socializace v adolescenci

Corneau (2000, cit. dle Vágnerová a Lisá, 2021, s. 408) uvádí, že období dospívání bývá nazýváno také obdobím druhého sociálního narození, které se pojí se samotným vstupem do společnosti. Koncept sociologie a socializační teorie osobnosti vychází z průniku sociologického, sociálněpsychologického a vývojového pohledu jedince. Definice socializace označuje vývojový proces osobnosti v konkrétním sociálním a materiálním prostředí, které je charakteristické pro danou společnost. Podle socializační teorie je vzájemný vztah mezi společností a jednotlivcem určován konkrétní společností. Štech (2000, cit. dle Macek, 2003, s. 37) v této souvislosti znázorňuje strukturální proces, v němž si dítě, posléze i dospívající, stanovuje vlastní zákony, avšak klíčovou roli zde podle něho hrají přirozené autority a instituce (zejména škola).

Macek (2003, s. 36) uvádí, že adolescence představuje nejen důležité období v životě jedince, ale že je zejména výjimečná svou společenskou hodnotou. Je zde nezbytná integrace podstatných společenských rolí do osobnosti dospívajícího. Jedinec rozšiřuje a rozvíjí své kompetence nezbytné pro přijetí statusu dospělého člověka prostřednictvím využití elementárních sociálních dovedností, které si osvojil z dětství, ale také na základě nových kognitivních a emocionálních kapacit.

Helus (1973, cit. dle Macek, 2003, s. 37) nabídl diferenciováný pohled na proces socializace. Rozlišil čtyři aspekty socializace. První aspekt představuje hodnotově normativní složku, jež se skládá z deklarace společnosti o svých normách, hodnotách, ideálech, přesvědčeních apod. V rámci socializačního procesu mají zvláštní pozici sociální normy, které jsou reprezentovány sociálními institucemi. Z důvěrného sociálního prostředí je do nich možné v první řadě zařadit rodinu, dále vzdělávací a výchovné instituce, masové sdělovací prostředky, politický právní systém či náboženské instituce. Druhým aspektem procesu socializace je složka mezilidsky vztahová, která znázorňuje konkrétní formy realizace lidské vzájemnosti. Na vzájemnou interakci mezi lidmi má vliv již zmíněný první aspekt socializace, tedy hodnotově normativní činitelé. Objevují se zde ovšem i osobnostní zvláštnosti a ojedinelost dané situace. Tito determinanti udávají směr procesu sociálního

učení i sociální komunikace, díky kterým si člověk (obzvláště dospívající jedinec) osvojuje sociální role vyplývající z jeho pozic. Je nezbytné poznamenat, že dospívající jedinec na této úrovni socializace prožívá často sled konfliktů, jelikož v průběhu adolescence dochází k výrazným změnám obsahu repertoáru rolí. Třetí tzv. rezultativní složka systému je výsledkem kooperativní činnosti odehrávající se na základě hodnotově normativních principů prostřednictvím přímé interakce mezi lidmi. Zahrnuje materiální produkty, kulturu i samotného jedince, který symbolizuje produkt socializačního procesu. Čtvrtou složku Helus (1973, cit. dle Macek, 2003, s. 38) pojmenovává jako osobnostní složku, vyjadřující individualizační aspekt socializačního procesu. Tato složka zahrnuje jedinečnou konstelaci osobnostních aspektů jednotlivce, avšak i reflexi všech tří předchozích složek socializace. Macek (2003, s. 38) tento projev socializace v jiném kontextu nazývá sebehodnocením, sebezpojetím a v komplexnějším pohledu identitou.

V socializačním procesu je nutno vyzdvihnout sebereflexi, která vede k seberegulaci, což v důsledku znamená, že jedinec socializuje sám sebe. Právě v průběhu adolescence získává rozměr socializace zvláštního významu. Dochází ke vzniku značného množství osobních potřeb, které dále povzbuzují a podporují rozvoj této skutečnosti. Jedná se například o potřebu integrace do vztahů, potřebu orientovat se v běžných životních situacích a potřebu tvůrčího přesahu či hledání smyslu a souvislostí vlastního života (Macek, 2003, s. 38).

Období dospívání představuje velmi podstatnou část vývoje lidského života, která s sebou přináší nepřeborné množství velkých i malých změn, s nimiž se jedinec musí ztotožnit, přijmout je a naučit se s nimi pracovat. Pro období dospívání je typická nejen proměna fyzických znaků těla (vývoj pohlavních orgánů), ale převážně se jedná o psychické proměny, které se projevují v postojích adolescenta. Charakteristickými projevy tohoto období jsou změny citového prožívání, sebehodnocení, uvažování na úrovni formálních logických operací, hledání vlastní identity či značný socializační vývoj, který je ovlivněn novými kompetencemi jedince. Tyto nezbytné změny jsme shrnuli v první kapitole zvané Období dospívání.

2 MODERNÍ TECHNOLOGIE

Prostřednictvím této kapitoly se seznámíme s nedílnou součástí téměř každého lidského života v současném dění společnosti, čímž je internet. Téma internetu a psychologie nám znázorňuje spojení dvou navzájem protilehlých světů, a to světa techniky a světa duše. Představíme si pojetí virtuálního světa, k jehož realizaci nám technika napomáhá pro navázání kontaktu pomocí různých prostředků a nástrojů. Právě ve virtuálním světě se naše duše určitým způsobem zrcadlí, odráží a projevuje se. Závěrem kapitoly si popíšeme virtuální komunikaci, jeden z klíčových aspektů virtuálního světa, která se podílí na jeho fungování.

2.1 Internet a virtuální svět

Charakteristika internetu spočívá v pojetí, které nám představuje jakési prostředí (či chování) bez zábran. Vybíral (2002, cit. dle Šmahel, 2003, s. 13) uvádí, že toto pojetí je volným překladem anglického označení „disinhibited environment“ (či „disinhibited behavior“), v češtině se však můžeme setkat i s označením „disinhibice“. Fenomén prostředí bez zábran je pravděpodobně nejčastěji užívaným a popisovaným jevem virtuálního světa. Zahrnuje jak pozitivní, tak negativní dopad pro reálný život, výuku či výzkum a komerci na internetu (Šmahel, 2003, s. 13).

Podle Pavlíčka (2010, s. 48) je internet v současné době hlavní platformou nových médií. Má jak digitální podstatu, tak i počítačové zpracování a interaktivnost. Internet nám zkrátka označuje určitý prostor mimo naši fyzickou realitu. Nabízí nám nepřetržitý kontakt s ostatními a umožňuje neustálý přístup k informacím (Černá, 2013, s. 9). Ševčíková (2014, s. 20) uvádí, že se z internetu postupně stává platforma, která umožňuje společnosti propojení různých zařízení, jež bývaly v minulosti oddělené. Informace se přesouvají z digitálního světa blíže k uživateli, tzn. jedinec má veškeré informace ve své kapse či kabelce prostřednictvím mobilního telefonu nebo tabletu. Kasík (2013, cit. dle Ševčíková, 2014, s. 20) uvádí, že by se v nedaleké budoucnosti pravděpodobně online svět přesunul k uživateli ještě blíže, například do brýlí, se kterými společnost Google experimentuje.

V následující části se zaměříme na tzv. fenomény prostředí internetu, které specifikují atmosféru virtuálního světa. Tyto fenomény se od sebe odlišují na základě svého působení podle komunikačního prostředí a mohou tak na někoho působit méně či naopak více. Šmahel (2003, s. 23) vyzdvihuje základní fenomény virtuálního světa (specifika virtuálního světa ve výzkumu dospívajících):

Prostředí bez zábran

Ve virtuálním prostředí mizí bariéry, což vede k větší otevřenosti uživatelů v prostředí internetu. Jedinci se tak stávají výřečnějšími a odvážnějšími. Dalším znakem prostředí bez zábran je redukce úzkosti (mizí bariéry strachu a komplexů), která dává uživatelům možnost projevit více sebe samého jako osobnost. Ve virtuálním prostředí jedinci vnímají více pocit bezpečí nebo absenci sankcí ze strany společnosti, avšak dochází i k výskytu sexuálních nárážek či možných lží a přetvárek (uživatelé mění svou „identitu“, vymýšlí si, přetvařují se).

Prostředí odreagování a zábavy

Prostředí virtuálního světa je mnohdy vnímáno jako prostředek k odreagování, relaxaci nebo zábavě. Šmahel (2003, s. 28) přichází se zjištěním, že dospívající na internetu prožívají stav, který se podle psychologie nazývá jako „flow“. Jedná se o rozpoložení jedince, který je vtažen do děje, zapomíná na sebe samého i okolní svět, je pohlcen svou činností, utíká od svých problémů a zaměřuje se jen na prováděnou činnost, nehledě na výsledek.

Prostředí bez závazků

Fenomén prostředí bez závazků je úzce spjat s fenoménem prostředí bez zábran a prostředím odreagování a zábavy. Jedná se o skutečnost, že nejenom jedinec nemá žádné zábrany (cítí se odvážnější, otevřenější, bez strachu), ale také za takové považuje prostředí internetu, jelikož předpokládá, že na svoji osobnost nemusí brát žádnou zodpovědnost či závazky.

Prostředí lži a přetvářky

Tento fenomén se častěji vyskytuje u mladších adolescentů, jelikož rádi experimentují s vlastní identitou, hrají jiné role nebo se dokonce vydávají za někoho jiného. Využívají k tomu různé služby, které jim mohou jejich experimentování umožnit. Mohli bychom říct, že právě mladší adolescenti mají tendenci méně věřit lidem působícím ve virtuálním prostředí. Starší adolescenti oproti tomu se svou identitou experimentují velmi zřídka, a proto nemají potřebu internet využívat jako prostředí pro přetvářku a lži.

Prostředí štěstí

Pro řadu uživatelů internetu (zejména dospívajících jedinců) je oblast virtuálního světa vnímána jako prostředí bezstarostnosti, štěstí, emoční podpory nebo uvolněné atmosféry. Zejména pro dospívající představuje internet místo, kde mohou ventilovat své problémy,

pocity, bolesti, pocíťovat sounáležitost s jinými uživateli a svěřit se jim. Prostředí internetu jim tak určitým způsobem otvírá možnost jisté štěstí hledat a následně jej získat.

2.2 Virtuální komunikace

Nebezpečí virtuální komunikace postihuje stále častěji děti či dospívající, které si ve většině případů jisté nástrahy internetu neuvědomují. Je velmi důležité, aby zejména dospělí (rodiče, učitelé, vychovatelé apod.) děti včas ochránili, jelikož se v takových případech mohou stát oběťmi různých trestných činů či (bohužel) hrůzných zločinů (Eckertová a Dočekal, 2013, s. 9).

Hlavním atributem internetu je především snadná komunikace mezi uživateli, která jej odlišuje od ostatních médií. Mohli bychom říct, že vynaložené náklady na internetovou komunikaci jsou velmi nízké, tedy přímo nulové. Podle Pavlíčka (2010, s. 50) činí právě ekonomická dostupnost a uživatelská jednoduchost internet nejvíce užívaným komunikačním médiem současné společnosti. Virtuální komunikace nám označuje způsob sdělení, jakým předáváme informace. McLuhan (2000, cit. dle Šmahel, 2003, s. 101) uvádí tvrzení, podle něhož médium znázorňuje samo o sobě danou zprávu a tvrdí, že užívání nových médií má větší psychologické i sociální dopady než samý obsah zprávy. Šmahel (2000, cit. dle Šmahel, 2003, s. 101) uvádí nejčastější dělení virtuální komunikace na základě způsobu předávání informací:

- **Text** – aktuálně nejběžnější způsob sdělování informací online – např. email, chaty, „emailové konference“ atd.
- **Obraz** – předávání si informací prostřednictvím obrázků, webů
- **Zvuk** – forma virtuální komunikace probíhající prostřednictvím zaslaných zvukových nahrávek, používání různých programů pro přenos hlasu
- **Multimédia** – jedná se o způsob sdělování informací online na základě kombinace textu, obrazu a zvuku – např. web, „videokonference“

Prostřednictvím tohoto dělení virtuální komunikace zjišťujeme informaci o tom, jaké smysly jsou „zasaženy“ nebo využívány.

Jiné dělení virtuální komunikace (Šmahel, 2003, s. 102):

Synchronní komunikace

Tento způsob online komunikace požaduje připojení k internetu všech komunikujících stran ve stejný okamžik. Tato metoda virtuální komunikace nám říká, že komunikujeme online, tedy v reálném čase. Informace, kterou předává jedna strana druhé straně, se v daném momentě ihned objevuje na obrazovce protější strany. Se synchronní komunikací se můžeme setkat prostřednictvím komunikace, jako jsou chaty, diskusní skupiny, MUDy apod.

Asynchronní komunikace

Jedná se o metodu sdělování zprávy online, která nevyžaduje současné připojení všech zúčastněných stran k internetu. Znamená to, že komunikující jedinci si danou zprávu „vyzvednou“ v okamžiku, kdy se připojí k internetu. Příkladem tohoto způsobu virtuální komunikace je email, „emailové konference“, různé webové nástěnky apod.

V následující části se budeme blíže věnovat komunikaci textové.

Šmahel (2003, s. 103) vyzdvihuje zajímavé myšlenky Sulera (2001, cit. dle Šmahel, 2003, s. 103), které znázorňují následující subjektivní zkušenosti komunikace textové („Subjective Experience of Text Communication“):

- (1) Textová komunikace představuje expresivní, sofistikovanou formu umění.
- (2) Někteří jedinci jsou při hledání významu a nálad mezi řádky vnímavější než ostatní. Jedná se o tzv. speciální druh mezilidské empatie.
- (3) Jedinci, kterým nevyhovuje způsob psaní textu (slohu), raději preferují ve virtuální komunikaci chat před emailem.
- (4) Někteří jedinci mohou při textové komunikaci pociťovat druh spojení („merging“) s myslí druhého.
- (5) Textová komunikace přizpůsobuje způsob fungování poměrům, jakým jedinci přemýšlí o vztazích a o sobě samotném.
- (6) Někteří jedinci přijímají textovou zprávu jako součást vztahu, jiní jako součást sebe samého, svého self.
- (7) Při textové komunikaci si většinou utváříme mentální obraz druhé osoby, která s námi prostřednictvím virtuální komunikace (textově) komunikuje, i když si to zcela neuvědomujeme.
- (8) Účastník v textové komunikaci na vztahu participuje a současně se sám sebe v tomto vztahu sleduje („sám sebe“ na obrazovce vidí).

(9) Způsob textové komunikace vyjadřuje ambivalentní postoj vůči intimitě. Jedinec může při užívání textové komunikace pociťovat blízkost i upřímnost druhého člověka, ale zároveň si dokáže udržet jistou distanci.

Internet se jeví jako zprostředkovatel tématu v rámci online komunikace, jež dává lidem společné téma. Všichni účastníci se ve virtuálním světě schází v určité komunitě, která je ojedinelá svým zaměřením a tématem. Šmahel (2003, s. 123) uvádí, že téma objevující se na internetu bývá zprostředkováno jiným způsobem, než je tomu v realitě – v prostředí virtuálního světa se téma komunikace odvíjí odlišným stylem zprostředkování. Mohli bychom říct, že internet se v této situaci stává tématem sám o sobě. Dále přichází s myšlenkou, že při realizaci virtuální komunikace na internetu pro lidi (zejména dospívající) nehraje důležitou roli hloubka či smysluplnost komunikace, ale je pro ně podstatná rychlost a mnohočetnost předávaných informací (Šmahel, 2003, s. 123).

Jazykové prostředky virtuální komunikace jsou podle Vybírala (2000, cit. dle Šmahel, 2003, s. 123) poznamenány syntakticky a sémanticky, kompozičně i stylově. Pro komunikaci na internetu je předností zejména rychlost a možnost předávání si graficky náročných dat, kopírování, získávání informačních zdrojů a sdílení určitých poznání. Komunikace je ve virtuálním světě díky jazykovým prostředkům velmi specifická. Do psaného slova jsou zavedeny nové prvky, které byly pro společnost před vznikem internetu neznámé. S rozvojem internetu přichází do online komunikace nové zkratky, které nahrazují obvykle častá slovní spojení. Jedná se o nadstandartní jazykové prostředky virtuální komunikace, které jsou uživateli považovány za důležité a pro online komunikaci velmi užitečné. Dá se říct, že právě tyto jazykové pomůcky přináší online komunikaci do jisté míry kvalitativní změny.

Moderní technologie, zvláště internet, se pro současnou společnost jeví jako každodenní záležitost. S rostoucím vývojem lidské společnosti dochází k neustálému pokroku ve světě technologií, které nabízí prostředky, jež lidem zprostředkovávají vzájemnou komunikaci ve virtuálním světě. Nabízí možnost hledání nových informací, odpočinku, zábavy, pocitu štěstí nebo poskytnutí poznatků o celkovém dění ve světě.

3 SOCIÁLNÍ SÍTĚ

Následující kapitola nám blíže charakterizuje teoretické poznatky týkající se sociálních sítí a teoretického konceptu sociálních sítí jako komunity. Následně se obeznámíme s nejčastěji užívanými sociálními sítěmi, se kterými se můžeme v prostředí virtuálního světa setkat. Závěrem kapitoly se zaměříme na pojetí ochrany soukromí na sociálních sítích, která hraje významnou roli jako koncept při zveřejňování osobních záležitostí do oblasti virtuálního prostředí.

Sociální síť je z hlediska webu definována jako každý systém, jehož prostřednictvím se mohou vzájemně utvářet a udržovat propojené kontakty lidí. Do rozsahu sociálních sítí se řadí i systémy, kde budování kontaktu nehraje primární roli, ale jenom jednu z podporovaných funkcí. Každý, kdo je v rámci sociálních sítí jejich uživatelem, veřejně zpřístupňuje své charakteristiky a vlastnosti. V rámci systému se mohou lidé vzájemně vyhledávat a vytvářet si tak následně virtuální „komunitu“ (Pavlíček, 2010, s. 125).

Historicky se pod termínem sociální síť, ještě před vznikem internetu, jednalo pouze o čistě sociologický termín, který nám popisoval sociální struktury propojené na základě společenských zájmů, přátelství, sexuální orientace nebo náboženské či rasové příslušnosti. Poprvé jej definoval sociolog J. A. Barnes v roce 1954. V rámci sociální sítě dochází k obohacování a ovlivňování celé komunity či skupiny. Sociální sítě ovšem získávají nový rozměr a díky rozvoji informačních technologií se jedná o vznik internetových sociálních sítí. Ševčíková (2014, s. 23) uvádí, že sociální sítě slouží zejména pro komunikaci a sebe prezentaci jejich uživatelů, prostřednictvím nichž lze propojovat jednotlivé profily (tedy vytvořené registrace) mezi tzv. „přáteli“ („přítel“ – „friend“ je termín převzatý z nejrozšířenější sociální sítě Facebook). Internetové sociální sítě otvírají lidem možnost sdílení a vzájemné předávání si informací. Pavlíček (2010, s. 127) tvrdí, že masová rozšířenost a provázanost napomáhá přenášet sociální vazby z reálného života do digitálního prostředí.

Definice sociální sítě (Social Network Service) je stanovena dle Boydové a Ellisonové (2007, cit. dle Pavlíček, 2010, s. 130) v *Journal of Computer – Mediated Communication*. Služba sociální sítě je založená na webových technologiích, které nabízejí jedincům používajícím takovou síť tři základní možnosti. První možností je vybudování si veřejného nebo polo-veřejného profilu uživatele na sociálních sítích. Druhou možností je vymezení si seznamu dalších možných uživatelů v rámci této sítě, se kterými se jedinec propojuje. Třetí

možnost představuje skutečnost, že sociální síť umožňuje všem svým uživatelům procházet seznamy dalších uživatelů, se kterými jsou vzájemně propojeni, ale také mohou procházet seznamy i u jiných uživatelů (Pavlíček, 2010, s. 131).

3.1 Teoretický koncept sociální sítě jako komunity

Pavlíček (2010, s. 128) poukazuje na skutečnost, že každá komunita (i komunita na sociálních sítích) je složena ze tří základních prvků: doména činnosti (téma), mezilidské vztahy a sdílení informací a znalostí, které si následovně konkrétněji popíšeme:

Doména

Doména neboli sdílené téma představuje hlavní důvod pro utváření a spolupráci komunity, jejíž členové ji považují za přínosné a důležité. Doména působí jako jednotící prvek komunity, jejímž prostřednictvím dochází k určení jejího charakteru. Jestliže se uskupení lidí nevykazuje danou doménou, pak se nejedná o komunitu. Každá komunita využívá různých způsobů práce, terminologie či nástrojů v závislosti na jejím charakteru.

Mezilidské vztahy

Mezilidské vztahy jsou neopomenutelnou součástí pro pocit sounáležitosti v rámci komunity, která představuje v pozdějších fázích důležitou pozici pro chod komunity. Lidé se v komunitě účastní společných diskuzí a aktivit, které napomáhají vzájemné spolupráci, pomoci, soucítění a sdílení informací, které se budují ve znalosti. V případě, že se jedinec s chodem komunity neztotožní, jeho účast bude pouze formální bez větších přínosů pro komunitu. K aktivitám a diskuzím lze obtížně někoho nutit.

Sdílení informací

Sdílení informací a tvorba znalostí představují třetí základní prvek každé komunity. Jedná se o ochotu členů komunity vytvářet a vzájemně si sdílet znalosti. Jedinec, který neprojevuje zájem o sdílení informací a znalostí, neztotožňuje se s používanou technologií či odmítá navázání přátelských vztahů a důvěry, je z komunity vyloučen. K tomuto projevu dochází evolučním procesem. Jedná se o tzv. obranný reflex komunity, jelikož komunita s nekooperujícími jedinci nemůže fungovat a následně sama ztrácí své členy. Jedinci působící v dané komunitě mají jistá očekávání a chtějí, aby jim komunita dala jistou „přidanou hodnotu“. V případě, že očekávání není naplněno, členové komunitu opustí.

Tento výčet základních prvků komunity lze rozšířit o další tři typické aspekty. Jedná se o:

- 1) **Angažovanost členů** – Komunita (včetně té virtuální) se chová jako celistvá sociální jednotka, která vyžaduje aktivní formu členů pro vzájemné navázání důležitých vazeb a kontaktů mezi sebou. Angažovanost se projevuje společnou vzájemnou spoluprací a možností získávat informace od všech členů komunity.
- 2) **Sdílení zdrojů** – Na základě sdílení zdrojů, které zahrnují vlastní zkušenosti členů, rutiny, pravidla, dovednosti či nástroje a styl práce, dochází k vytváření a budování komunity.
- 3) **Pocit sounáležitosti** – Sounáležitost v komunitě formuje celkovou základnu pro vzájemnou činnost a práci mezi jednotlivými členy. Jestliže členové dosáhnou pocitu sounáležitosti, pak mají možnost se s danou komunitou identifikovat.

3.2 Druhy sociálních sítí

V následující části se podrobněji seznámíme s druhy sociálních sítí, které se v současné době pohybují na žebříčku nejčastěji užívaných sociálních sítí mezi lidmi. Jedná se o sociální sítě Facebook, Twitter, Snapchat a YouTube.

3.2.1 Facebook

Facebook představuje ve virtuálním světě největší sociální síť světa, jež má 1,5 miliardy registrovaných uživatelů. Zároveň představuje třetí největší webovou službu na světě. V současné době je tato sociální síť přístupná ve více než osmdesáti jazykových mutacích včetně češtiny (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 26). Služba byla založena Markem Zuckerbergem, bývalým studentem Harvardu. Podmínka pro registraci uživatele je dosažení věku 13 let. Nově registrovaný uživatel má k dispozici velkou řadu nabízených možností, jež sociální síť nabízí. Jedná se o přístup k oznamovací oblasti, jehož prostřednictvím je uživatel upozorněn na nově příchozí žádosti do seznamu přátel, nově příchozí soukromé zprávy nebo další upozornění, která jsou spojená s daným uživatelem (např. pozvánky do skupin, konání událostí nebo komentáře profilových položek či příspěvků). Uživatel má přístup k vyhledávací oblasti, díky níž má možnost sledovat, co se děje nového u svých přátel ve virtuálním světě, následně k odkazu pro zobrazení vlastního profilového účtu, kde si má možnost svůj účet nastavit. Jedná se o nastavení soukromí, osobních údajů, ale i více či méně podstatných věcí, jako je například dosažené vzdělání (Pavlíček, 2010, s. 138). Facebook představuje online prostředí, ve kterém dochází k publikování relativně nepřeborného množství osobních dat, jež uživatelé této sociální sítě o své osobě uvádějí (Pospíšilová, 2016,

s. 22). Gross a Acquisti (2005, cit. dle Pospíšilová, 2016, s. 23) uvádí, že sebe prezentace a zveřejňování svého soukromí na Facebooku může probíhat explicitně, tedy prostřednictvím jednotlivých uživatelských profilů, jež slouží ke sdělování klíčových informací o vlastní osobě, nebo se může odehrávat implicitní cestou prostřednictvím určitých znaků (markerů), jako jsou např. příslušnost k určité skupině či vztahy s facebookovými přáteli. Zhao (2008, cit. dle Pospíšilová, 2016, s. 24) tvrdí, že implicitní znaky sebe prezentace uživatelů jsou obvykle významnější než explicitní popis určité osoby prostřednictvím jejího profilu.

3.2.2 Instagram

Instagram představuje pro dnešní společnost druhou nejrozšířenější platformu v online světě, jež nabízí svým uživatelům publikování fotografií či videosekvencí, které mohou být obohaceny grafickým filtrem. Zveřejněný obsah dané sociální sítě bývá označován tzv. hashtagy, které specifikují publikovaný příspěvek a usnadňují nadále uživatelům vyhledávat podobná témata (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 26).

3.2.3 TikTok

Sociální platforma zvaná TikTok nabízí uživatelům vytvářet krátká videa poháněná hudbou či algoritmy. Tvůrci tohoto obsahu mohou publikovat videa s omezenou délkou trvání, konkrétně o délce až 15 sekund. Daná videa jsou obohacena o nejrůznější speciální efekty. Uživatelé vytvářející svůj vlastní obsah mohou ke svému výtvoru zdarma přidat oblíbenou hudbu nebo zvuk. V mnoha ohledech se jedná o dobře provedenou sociální síť. Dnešní společnost řadí TikTok do centra populární kultury, zejména díky velmi mladé demografické skupině, pohybující se ve věku dospívajících jedinců, jež danou sociální síť každodenně užívají (© FACTOR DAILY).

3.2.4 Snapchat

Kožíšek a Písecký (2016, s. 87) charakterizují sociální síť Snapchat jako aplikaci sloužící k zasílání různých videí či fotografií, které mohou být doplněny textem. Základní myšlenka i celkový princip aplikace je založen na zasílání obsahu svým přátelům (odběratelům), jenž se jim zobrazí pouze po určenou dobu, kterou strůjce daného obsahu nastaví. Tato funkce sociální sítě však může u uživatelů vyvolat falešný pocit bezpečí či utajení, přičemž existuje nespočet programů, které umí vytvořit tzv. screenshot („snímek“) obrazovky. Jedná se o jakési zachycení aktuální podoby obrazovky mobilního telefonu či počítače a jeho následné uložení (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 169).

3.2.5 YouTube

YouTube představuje v online prostředí největší videoslužbu na světě, která má denně přes dvě miliardy přístupů (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 26). Základní princip užívání služby je velmi snadný: každý jedinec má možnost se zdarma zaregistrovat a sdílet různé filmy či videa s ostatními uživateli této služby. Z ekonomického hlediska stojí celý projekt YouTube na reklamě, kterou internetový server vyobrazí s promítaným videem či filmem. Zbiejczuk (2007, cit. dle Pavlíček, 2010, s. 155) hledá odpověď na otázku, na čem se zakládá fenomén užívání služby YouTube. Odpověď spočívá v seskupení tří faktorů: dostatek publicity, aktivní uživatelská základna a správný čas. Kožíšek a Písecký (2016, s. 26) uvádějí, že služba svým uživatelům nabízí velkou řadu možností: nahrávání, přehrávání či sdílení videí, komentování nebo vytvoření si vlastního playlistu. Od ostatních sociálních sítí se služba liší tím, že nedochází k vytvoření uživatelského profilu, avšak k dispozici jsou kanály, pomocí nichž uživatelé publikují, komentují a hodnotí daná videa. Pavlíček (2010, s. 159) vyzdvihuje skutečnost, že obsah videí je zpravidla volně přístupný i anonymním uživatelům, avšak na rozdíl od registrovaných uživatelů nemohou zhlédnutá videa jakýmkoliv způsobem publikovat, komentovat či hodnotit.

3.3 Ochrana soukromí na sociálních sítích

V této kapitole se seznámíme s termínem soukromí, které hraje ve světě užívání sociálních sítí podstatnou roli. Dospívající o své osobě mnohdy zveřejňují soukromé a příliš osobní informace, za které jsou svými rodiči či lidmi z okolí kritizováni. Nejen, že veřejně publikují své pocity, myšlenky, názory či vlastní fotografie, ale také si vytvářejí ve virtuálním světě privátní prostory, do nichž jejich rodiče nedohlédnou.

Pojem soukromí označuje složitý koncept, který s sebou nese řadu definic. Alan Westin, teoretik práva, zastává názor, že soukromí je: „nárok jedinců, skupin nebo institucí, aby si sami určili, kdy, jak a v jaké míře budou informace o nich sdělovány jiným“. Můžeme to tedy chápat jako způsob, kterým si jedinci hlídají kontrolu nad veškerými informacemi a nad jejich viditelností. Boyd (2017, s. 80) ve své publikaci poukazuje na fakt, že k dosažení soukromí je taky potřeba mít vlastní kontrolu nad sociální situací. Dosahování soukromí nám označuje trvalý proces, jehož klíčovým faktorem je schopnost vyznat se v sociálních vztazích, složitých kontextových signálech a technických omezeních (Boyd, 2017, s. 80).

Zajištění soukromí ve virtuálním světě znamená ochranu proti nakládání a zneužívání identity uživatele (konkrétněji se jedná o jeho data uložená v systému) bez jeho výslovného

souhlasu. Klíčovým prostředkem zajištění soukromí ve virtuálním prostředí je vyloučení identifikace subjektu (tj. ochrana osobních údajů, anonymita nebo pseudonymita). Pavlíček (2010, s. 168) tvrdí, že každý uživatel působící na sociálních sítích by si měl být vědom veškerých následků, které souvisí se zveřejňováním údajů o své osobě. Zároveň je potřeba si uvědomit, že jestliže uživatel sociálních sítí koná publikační činnost ve virtuálním světě, ohrožuje nejen své soukromí, ale i soukromí osob, o kterých se zmiňuje. U mnohých dospívajících jedinců, či dokonce dětí, působí v takových případech jejich krátkozrakost a lhostejnost vůči možným dopadům dlouhodobě.

Prostředí internetu nabízí velké množství sociálních sítí, které jsou přizpůsobeny různým potřebám jejich uživatelů. Můžeme říct, že každá sociální síť je online zprostředkovatelem vzájemné interakce, zvláště komunikace, a svou specifickou podobou se odlišuje od ostatních sociálních sítí. Facebook, poskytující svým uživatelům přednostně online komunikaci, je představitelem nejvíce užívané sociální sítě na světě. V současné době se na žebříčku nejvíce užívaných sociálních sítí vykazují také sociální síť Twitter, Instagram, YouTube či Snapchat, které se staly velmi oblíbenými zejména u generace dospívajících. Závěrem této kapitoly je však nutno zdůraznit skutečnost, že s vývojem společnosti jsou v dnešní době sociální sítě pojímány spíše jako forma uznání, neboť propagují určité trendy a nové styly, než aby vedly společnost k utváření vlastní cesty.

4 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V KYBERPROSTORU

Internetové služby jsou neodmyslitelnou součástí každodenního života, zvláště komunikace nejen dětí, ale i dospělých po celém světě. V současném světě jsou zejména mladí lidé online téměř neustále – mnohdy jsou označováni jako generace „always on“ (vždy připojen). Internetové služby představují prostředek poznání, zábavy nebo zdroj informací. Kopecký (2015, s. 9) přichází s tvrzením, že se s internetovou komunikací ve virtuálním prostředí pojí velká řada procesů, které zásadně ovlivňují nejen formu samotného internetového sdělení, ale i jeho obsah. K nejvýznamnějším procesům provázejícím online komunikaci se řadí tzv. online disinhibiční efekt. Tento termín označuje odložení zábran či skrupulí, ztrátu nebo překonání plachosti, neshybnosti nebo ostychu. Vybíral (2005, cit. dle Kopecký, 2015, s. 9) řadí mezi další znaky například zvýšenou zvědavost, odklon od reality, útěk do fantazie nebo povolení uzdy exhibicionismu. Odkládání zábran ve virtuálním prostředí může následně vést ke vzniku různých forem rizikového chování v kyberprostoru.

Do kyberprostoru jsou přenášeny veškeré fenomény současné společnosti, avšak v kyberprostoru si život formuluje vlastní pravidla, která mnohdy přesahují přirozený řád, v němž po staletí lidstvo žilo. Fungování dnešního světa přináší nová a modifikovaná nebezpečí či formy chování, se kterými je nutno se vypořádat, akceptovat je či najít způsoby, jak jim čelit (Jirovský, 2007, s. 16). Hansson (2010, cit. dle Ševčíková, 2014, s. 9) vyskytující se nebezpečí označuje jako riziko týkající se kterékoliv oblasti. Můžeme je chápat jako určitou pravděpodobnost výskytu negativního jevu, který je výsledkem vystavení specifické situaci nebo konkrétnímu chování. Rizikem je myšlena jakákoliv nežádoucí událost, která může, ale také nemusí nastat (Ševčíková, 2014, s. 9).

Žumárová (2014) realizovala výzkum zaměřený se na děti ve věku 12 – 14 let, skládající se z výzkumného vzorku o celkovém počtu 857 respondentů. Jedním z cílů výzkumu bylo zjistit, zda si děti uvědomují rizika spojená s užíváním internetu. Z výzkumu vyplynulo, že 45 % dívek a 40 % chlapců v rámci sociálních sítí komunikují s osobou, se kterou se nikdy nenesetkali, přičemž 69 % dívek a 45 % chlapců považovalo sdílení vlastních fotografií na sociálních sítích za nerizikové (© 2017 Sociální pedagogika).

V následující části si blíže identifikujeme vybraná rizika chování v kyberprostoru, mezi která se především řadí kyberšikana, sexting, kybergrooming a kyberstalking.

4.1 Kyberšikana

Kyberšikana je zpravidla nerozlučně spjata s tradiční šikanou, sdílí společné projevy a rysy, které ovšem nabývají v online světě zcela jiných rozměrů. Definovat kyberšikanu s obecnou platností je poměrně obtížné a mezi výzkumníky v této oblasti zatím nedošlo k jednoznačné shodě. Priceová a Dalgleish (2010, cit. dle Černá, 2013, s. 20) nabízí komplexní definici kyberšikany: „Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Stejně jako tradiční šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí.“ U kyberšikany si mohou agresori zachovat určitý odstup od oběti (na rozdíl od tradiční šikany, kdy je oběť a agresor v přímém kontaktu tváří v tvář), jenž jim umožňuje určitou dávku anonymity a iluzi bezpečí, která je určitým způsobem ujišťuje, že na ně nikdo nepřijde. Rogers (2011, s. 32) zdůrazňuje skutečnost, že kyberšikana může probíhat kdykoliv během dne, a dostat se tak do míst, která byla dříve vnímána jako bezpečná. Značným dílem se tento jev následně odráží v psychickém rozpoložení obětí, jež mají pocit, že nejsou v bezpečí, nemají komu věřit a nemohou se nikde ukrýt.

Černá (2013, s. 21) vyzdvihuje základní prvky kyberšikany: (1) Kyberšikana se děje prostřednictvím elektronických médií. (2) Opakovanost – může být zajišťována ne samotným agresorem, ale publikem, tedy přihlížejícími. Představuje např. opakované přehrávání ponižujícího videa, preposílání zraňujícího a nevhodného obsahu apod. (3) Záměrný agresivní akt ze strany útočníka. (4) Mocenská nerovnováha – vzniká mezi agresorem a obětí kyberšikany, přičemž agresorovi je v podstatě velmi obtížné v neustálém přístupu k oběti zamezit. Oběť se v online prostředí jeví jako dostupná kdykoliv. (5) Oběť vnímá jednání kyberšikany jako nepříjemné a ubližující – jedná se především o úmyslné jednání ze strany agresora, které oběť vnímá jako poškozující.

Kyberšikana může být z hlediska povahy útoků realizovaná prostřednictvím přímých a nepřímých kontaktů, tedy zprostředkovaných útoků podněcujících sociální izolaci či vyloučení. Proces přímého útoku je charakterizován bezprostředním přímým napadením agresora na svůj cíl (tedy oběť) formou obtěžování, provokování, sociálního vyloučení nebo pronásledování skrz rychlé zprávy, webové stránky, e-maily apod. Nepřímý neboli zprostředkovaný útok kyberšikany představuje šikanování oběti v online prostředí prostřednictvím dalších zprostředkovatelů. Tato skutečnost nastává v momentě, kdy daná

osoba pověřuje realizovat „špinavou práci“ jiným jedincům. Může se jednat například o bývalé kamarády oběti (Hollá, 2016, s. 27).

4.2 Sexting

Sexting neboli sexuálně laděná komunikace představuje nový fenomén rizikového chování v kyberprostoru, který se pojí s touhou, především u dětí a mládeže, vyjadřovat sexuální zážitky prostřednictvím sociálních a interpersonálních elektronických médií. Realizuje se v rámci odesílání a přijímání sexuálně explicitních textů, fotografií či videí pomocí elektronických zařízení. Termín sexting zahrnuje veškeré činnosti uživatelů, při kterých dochází k vytváření, posílání i přijímání provokativních fotografií, jež zachycují nahotu, sexuálně explicitní texty či fotografie, sexuálně sugestivní obnažené nebo nahé fotografie, videa nebo obrázky. Sexuálně explicitní materiály sextingu jsou charakteristické zobrazením pohlavních orgánů, stejně tak i sexuálním aktem (Hollá, 2016, s. 45). Kožíšek a Písecký (2016, s. 83) uvádějí dvě úrovně sextingu: záměna podobných typů zpráv buď s vlastním partnerem, nebo s neznámou osobou. Obě formy představují jisté riziko, zejména v druhém případě. Sexting je v úzkém propojení s dalšími rizikovými jevy, převážně s formou vydírání. Mnoho útočníků záměrně využívá nátlakového jednání či manipulace, kterými své oběti zastrašují (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 88).

4.3 Kybergrooming

Hollá (2016, s. 56) definuje kybergrooming jako snahu agresora nebo sexuálního delikventa vyvolat falešnou důvěru dítěte nebo adolescenta za účelem sexuálního uspokojení v reálném životě. Podstata celého procesu spočívá ve vzbuzení důvěry u dítěte nebo adolescenta natolik, aby byli ochotni zrealizovat osobní schůzku s kybergroomerem (pachatelem kybergroomingu). Kopecký a Krejčí (2010, cit. dle Hollá, 2016, s. 56) uvádějí tvrzení, že následkem této zrealizované schůzky mezi kybergroomerem a obětí může dojít k sexuálnímu zneužití, nebo dokonce k fyzickému násilí, zneužití v rámci dětské prostituce nebo k výrobě materiálů pro účely dětské pornografie. Kybergrooming představuje jistý druh psychické manipulace, při níž dochází ke komunikaci mezi dospělým uživatelem (převážně pod falešnou identitou) a dítětem (obětí). Kybergroomer využívá nepřehledné množství strategií – např. zrcadlení (mirroring), profilování oběti, webcam trolling, vábení a uplácení, strategie snižování zábran dětí a mládeže zaváděním sexuálního obsahu do konverzace apod. (© 2019 E-Bezpečí). Kožíšek a Písecký (2016, s. 75) vyzdvihují fakt, že po následném navázání virtuálního vztahu se stává oběť na útočníkovi zcela emočně závislá. Převážně může jít o

silný kamarádský nebo milostný vztah, v němž se oběť svěřila se svými intimními problémy, čímž protistrana dostává do rukou mocnou zbraň, kterou může později zneužít.

4.4 Kyberstalking

Rogers (2011, s. 35) kyberstalking definuje jako opakované a intenzivní ponižování a obtěžování, jež zahrnuje výhrůžky nebo zastrašování. Toto rizikové chování v kyberprostoru je charakterizováno jako nebezpečné pronásledování, prostřednictvím něhož útočník využívá komunikačních a informačních technologií k dlouhodobému, opakovanému a stupňovanému kontaktu, tedy k pronásledování vybrané oběti. Cílem útočníka je snaha vyvolat u oběti pocit nebezpečí a strachu o svou osobu (soukromí, zdraví či život). Motivy kyberstalkera zahrnují demonstraci vlastní síly, poškození oběti před společností, obtěžování, vyhrožování a vydírání oběti a v neposlední řadě opětovné navázání vztahu po odmítnutí (© 2018 INTERNETEM BEZPEČNĚ). Kožíšek a Písecký (2016, s. 97) dále mezi typické projevy kyberstalkingu zařazují situaci, kdy útočník bere v úvahu provedení závažnějších výhrůžek oběti v případě, že jeho dosavadní pokusy selhávají. Zároveň se útočník může vykazovat snahou vyhrožovat oběti, že provede útok na jeho rodinu či blízké.

Každé nepřiměřené a nestandardní chování, především v prostředí virtuálního světa, je nutno řešit. Rizikovému chování v kyberprostoru věnuje svou pozornost řada preventivních programů či organizací, které pomáhají při řešení těchto problémů. Kožíšek a Písecký (2016, s. 144- 152) vyzdvihují místa, která v řešení problematiky nabízí svou pomoc:

- Projekt Seznam se bezpečně! – www.seznamsebezpecne.cz
- Projekt E-Bezpečí – www.e-bezpeci.cz
- Projekt Bezpečný internet – www.bezpecnyinternet.cz
- Linka bezpečí (pomoc online) – pomoc@linkabezpeci.cz (telefon: 116 111)
- Dětské krizové centrum – www.dkc.cz, www.ditekrize.cz (telefonická krizová linka důvěry: 241 484 149)
- Bílý kruh bezpečí – www.bkb.cz (bezplatná nonstop linka: 116 006)
- Policie ČR – www.policie.cz (telefon: 158)

Ve shrnutí kapitoly je nutno poznamenat, že překotný vývoj technologií doslova mění dnešní svět pod rukama. Převádí lidem prožívanou skutečnost do online prostředí, čímž jim nabízí dostupnost k internetu na denní bázi. Internet ve virtuálním světě představuje určité prostředí

bez zábran, jež se mnohdy pojí s riziky, která mohou být ve své podstatě jak zanedbatelná, tak i velmi závažná. Pozitivní stránky jeho užívání se tak mohou velmi rychle obrátit k zápornému pojetí. Nezodpovědné chování v kyberprostoru přináší negativní dopady, vyskytující se zejména u dětí či dospívajících, kteří považují sociální sítě za prostředí pro svou sebe prezentaci, pojící se s udržováním sociálních interakcí. Je velmi nezbytné upozornit na skutečnost, že prostřednictvím internetu se do naší blízkosti mohou dostat někteří lidé blíže, než bychom chtěli. Jedná se zejména o problematiku výskytu kyberšikany, sextingu, kybergroomingu či kyberstalkingu. Je třeba mít na mysli, že ochrana vlastního soukromí a chování se bezpečně ve virtuálním světě je vždy na prvním místě, neboť internet není pro společnost nebezpečný, pouze společnost se v jeho prostředí nebezpečně chová.

V následující praktické části si blíže popíšeme samotný design výzkumu, určíme si výzkumné cíle a výzkumné otázky a závěrem si analyzujeme a vyhodnotíme získaná data.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 DESIGN VÝZKUMU

V praktické části se snažíme zjistit, jakou roli hrají sociální sítě v životě dospívajících, především jaký je význam jejich užívání a které sociální sítě dospívající užívají nejvíce. Výzkumným souborem práce jsou žáci 8. a 9. tříd druhého stupně základních škol. V současném světě představují moderní technologie, zejména jejich součást v podobě internetu a sociálních sítí, pro dospívající jedince velmi důležitou roli a staly se tak jejich nedílnou součástí života. Převážná většina adolescentů působí na sociálních sítích prostřednictvím svého založeného profilu. Sociální sítě se pro tuto věkovou kategorii jeví jako vhodný zprostředkovatel pro nepřetržitou formu virtuální komunikace. Značná většina českých dětí nemá svými rodiči nijak limitovaný čas strávený na počítači a internetu. Tato skutečnost se může projevovat následky rizikového chování, jelikož dospívající neumí smysluplně trávit volný čas a propadají problematice virtuálního světa. Většina sociálních sítí má definován věkový limit pro užívání 13 let. Znepokojující je zpráva týkající se výzkumu České děti v kybersvětě, který byl realizován Univerzitou Palackého v Olomouci a společností O2 Czech Republic. Výsledky ukazují, že více než polovina českých dětí (51 %) mladších 13 let používá služby, které jsou pro ně nevhodné a rizikové. V našem výzkumu se zaměřujeme především na žáky 8. a 9. tříd druhého stupně ZŠ, neboť se tato věková kategorie pohybuje ve věku dospívání a sociální sítě užívají na denní bázi. Dalo by se říct, že sociální sítě pro ně představují určitý prostor jistoty a bezpečí, odreagování, zábavy či komunikace. Zaměřujeme se na to, jaké jsou motivy užívání sociálních sítí, které sociální sítě dospívající používají nejčastěji a jaká jsou rizika spojená s jejich užíváním.

Co se rizikového chování na sociálních sítí týká, nebezpečným jevem se v posledních letech stává kyberšikana, kybergrooming a kyberstalking (Kopecký a Krejčí, 2010). Dalšími riziky, jež jsou spojeny s užíváním sociálních sítí, může být závislost na online hrách, na kybersexu, online gambling a závislost na online sociálních sítích (Blinka, 2015). Intenzivní užívání má jisté dopady i v oblasti životního stylu dospívajících, což se projevuje v jejich komunikaci, prožívání i chování. Dále se snažíme odhalit skutečnost, zda si dospívající chrání své soukromí, popřípadě zda mají nějakou zkušenost s riziky spojenými s užíváním sociálních sítí. Sociální sítě pro mnohé uživatele představují jistou volnost či svobodu, avšak je nezbytné být zodpovědný a nepropadnout lehkomyšlnosti, která vede k výskytu rizikového chování v kyberprostoru.

Univerzita Palackého v Olomouci dosud provedla největší výzkum rizikového chování českých dětí na internetu. Dotazník vyplnilo 28 tisíc dětí. Celkem 40 % z nich uvedlo, že by

na výzvu k osobnímu setkání od známého člověka z internetu odpovědělo kladně. Výsledky výzkumu potvrdily, že děti jsou ve vysoké míře ochotny sdělovat osobní informace lidem, které znají jen z online prostředí. Celkem 63 % dotázaných dětí pošle cizímu člověku své jméno a příjmení. E-mailovou adresu mu sdělí 43 % z nich. Fotografie obličeje by na požádání poslalo 39 % účastníků výzkumu. „Sdílení vlastních intimních materiálů s ostatními uživateli internetu (tzv. sexting) provozuje stále větší počet dětí. Téměř 8 % z nich v prostředí internetu sdílí vlastní intimní fotografie a videa, přičemž jiným uživatelům internetu – partnerům, přátelům je zasílá více než 12 % dětí,” řekl Martin Kožíšek, manažer internetové bezpečnosti ve společnosti Seznam.cz (© E-bezpečí).

5.1 Výzkumné cíle

Hlavním cílem výzkumu je odkrýt nejčastější motivy dospívajících žáků druhého stupně základní školy vedoucí k užívání sociálních sítí.

Dílčí cíle výzkumu:

1. Popsat, jaké sociální sítě dospívající užívají nejčastěji.
2. Odhalit, v jakém věku si dospívající poprvé založili profil na sociálních sítích.
3. Zjistit, kolik času dospívající tráví na sociálních sítích prostřednictvím jejich užívání.
4. Prozkoumat, jaké informace o sobě dospívající sdílí na sociálních sítích.
5. Zjistit, zda se někdy dospívající setkali s možnými riziky v rámci užívání sociálních sítí.

5.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumnou otázkou je, jaké jsou motivy dospívajících žáků druhého stupně základní školy vedoucí k užívání sociálních sítí.

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jaké sociální sítě dospívající užívají nejčastěji?
2. V jakém věku si dospívající poprvé založili profil na sociálních sítích?
3. Kolik času dospívající tráví na sociálních sítích prostřednictvím jejich užívání?
4. Jaké informace o sobě dospívající sdílí na sociálních sítích?
5. Setkali se někdy dospívající s možnými riziky v rámci užívání sociálních sítí?

5.3 Pojetí výzkumu

Za účelem zjištění, jaké jsou motivy dospívajících žáků druhého stupně základní školy vedoucí k užívání sociálních sítí a jak souvisí s nejčastěji užívanými sociálními sítěmi, časem stráveným na sociálních sítích a k celkovému charakteru výzkumného tématu volíme pro zodpovězení výzkumných otázek kvantitativní výzkumné pojetí. Toto pojetí výzkumného problému jsme zvolili z důvodu oslovení většího počtu respondentů a rychlého přímočarého sběru dat.

5.4 Výzkumný nástroj

Výzkumným nástrojem, který jsme si vybrali pro účely naší práce, je dotazník vlastní konstrukce. Dotazník se skládá z 24 položek, které mají uzavřenou a polouzavřenou podobu. Zároveň se v dotazníku objevují i položky výčtové, dichotomické a položky škály Likertova typu. Konkrétně se jedná o 17 uzavřených položek, 7 polouzavřených a současně 5 výčtových, 2 dichotomické a 8 položek škály Likertova typu. Možnosti odpovědí v dotazníku byly formulovány podle Chrásky (2007).

Chráska definuje dotazník jako soustavu předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně. Dle Gavory (2000, s. 121) je respondentem ten, který vyplňuje dotazník. Položkami v dotazníku se rozumí otázky kladené respondentům, avšak položky je vhodné uvádět jen v případě, kdy jsou v oznamovací formě. Provádění dotazníkového šetření označujeme pojmem administrace.

V dotazníku jsou zvoleny převážně uzavřené (strukturované) položky, které se vyznačují tím, že je respondentům předložena vždy určitá škála odpovědí, které mají vybrat. Položky polouzavřené jsou zvoleny z toho důvodu, aby se vyhnulo nebezpečí, že by u konkrétní položky nebyla uvedena některá možná odpověď. Zároveň jsou v dotazníku zahrnuty i položky výčtové, které umožňují respondentovi zvolit současně více možných variant odpovědí. Dichotomické položky nabízí respondentům pouze možnost dvou variant odpovědi, které se vzájemně vylučují (například odpověď ano - ne). U škálových jednotek Likertova typu respondent odpovídá tak, že volí určitou hodnotu či bod na předložené škále. Důvodem volby této formy sběru dat byla především možnost rychlého sběru dat a jejich následné snadné zpracování.

Vyplnění dotazníku zabere přibližně 10 minut a je zcela anonymní. Dotazník je zaměřen na 5 základních oblastí, které chceme v rámci výzkumu zjistit, a to jsou oblasti:

1. Motivy dospívajících vedoucí k užívání sociálních sítí. (6 položek)
2. Sociální sítě s nejvyšší frekvencí užívání dospívajícími. (2 položky)
3. Věk prvního založeného profilu na sociálních sítích. (1 položka)
4. Čas dospívajících strávený na sociálních sítích. (3 položky)
5. Ochrana soukromí dospívajících na sociálních sítích. (4 položky)
6. Rizika sociálních sítí spojená s jejich užíváním. (8 položek)

<p>Motivy dospívajících vedoucí k užívání sociálních sítí</p>	<p>2. Čemu se věnuješ na sociálních sítích nejvíce? 5. Z jakého důvodu užíváš sociální sítě? 6. Na škále 1-7 znázorni, jak důležitou roli pro tebe v životě hrají sociální sítě. 7. V čem vnímáš největší přínos ve využívání sociálních sítí? 8. Na škále 1-7 znázorni, jak moc tě v používání sociálních sítí ovlivňují lidé kolem tebe. 9. Dokázal/a by sis zrušit ze své vůle profil na sociálních sítích?</p>
<p>Sociální sítě s nejvyšší frekvencí užívání dospívajícími</p>	<p>3. Jaké sociální sítě používáš nejčastěji? 4. Která sociální síť je pro tebe nejvíce důležitá?</p>
<p>Věk prvního založeného profilu na sociálních sítích</p>	<p>1. V kolika letech sis poprvé založil/a profil na sociálních sítích?</p>
<p>Čas dospívajících strávený na sociálních sítích</p>	<p>10. Na škále 1-7 znázorni, jak moc si myslíš, že jsi na sociálních sítích závislý. 11. Jak často se přihlašuješ na sociální sítě? 12. Kolik času během dne strávíš na sociálních sítích? (Např. psaní s kamarády, sledování videí, sdílení fotografií apod.)</p>

<p>Ochrana soukromí dospívajících na sociálních sítích</p>	<p>13. Které z informací o sobě máš veřejně přístupné na sociálních sítích? 14. Které z informací bys o sobě na sociálních sítích nikdy nezveřejnil? 15. Kdo na sociálních sítích může mít přístup k informacím o tobě? 16. Na škále 1-7 znázorni, jak velký pozor si dáváš ohledně sdílených informací o sobě.</p>
<p>Rizika sociálních sítí spojená s jejich užíváním</p>	<p>17. Jaká rizika spojená s užíváním sociálních sítí znáš? 18. Jak často se prostřednictvím sociálních sítí seznamuješ s novými lidmi? 19. Na škále 1-7 znázorni, jak moc se ti stává, že ti na sociálních sítích píšou lidé, které neznáš. 20. Šel/šla bys na schůzku s někým, koho znáš jen prostřednictvím sociálních sítí? 21. Poslal/a bys svou fotografii někomu, koho znáš jen prostřednictvím sociálních sítí? 22. Setkal ses někdy na sociálních sítích s jednáním osoby vůči tvé osobě, které bylo nepřiměřené (například: vydírání, zesměšňování, prosba o fotografie, chování sexuálního charakteru apod.)? 23. Jestli byla tvá odpověď ano, o jaké jednání se vůči tvé osobě jednalo? 24. Setkal ses někdy s někým, kdo se stal obětí rizikového chování na sociálních sítích?</p>

U každé položky v dotazníku byly uvedeny instrukce, zda má respondent vybrat jednu nebo více možných odpovědí, či zda má svou odpověď vyjádřit na příslušné stupnici se škálou 1-7. U některých položek měli respondenti možnost svou odpověď vyjádřit u kolonky jiné. Dotazník byl sestaven s přihlédnutím k věkové kategorii výzkumného souboru. Kompletní dotazník, který jsme použili pro realizaci tohoto výzkumu, nalezneme v příloze.

5.5 Výzkumný soubor

5.5.1 Základní soubor

Základní soubor tohoto výzkumu je tvořen dospívajícími, konkrétně se jedná o druhé stupně základních škol s žáky 8. a 9. tříd Zlínského kraje v České republice. Jedná se celkem o 121 žáků, konkrétně 74 (61 %) žáků 8. tříd a 47 (39 %) žáků 9. tříd. Základní školy byly pro zkoumání výzkumného šetření zvoleny na základně dostupného výběru. Základní soubor představuje skupinu jedinců, kteří spadají do staršího školního věku a prostřednictvím svého založeného profilu působí na sociálních sítích. V současné době moderních technologií se jedná o věkovou kategorii, pro niž jsou sociální sítě neodmyslitelnou součástí jejich života.

Na základě jejich pravidelného užívání sociálních sítí by právě tato věková skupina měla poskytnout validní informace.

Ročník studia	Počet žáků
8. třída	74
9. třída	47
Σ	121

5.5.2 Výběrový soubor

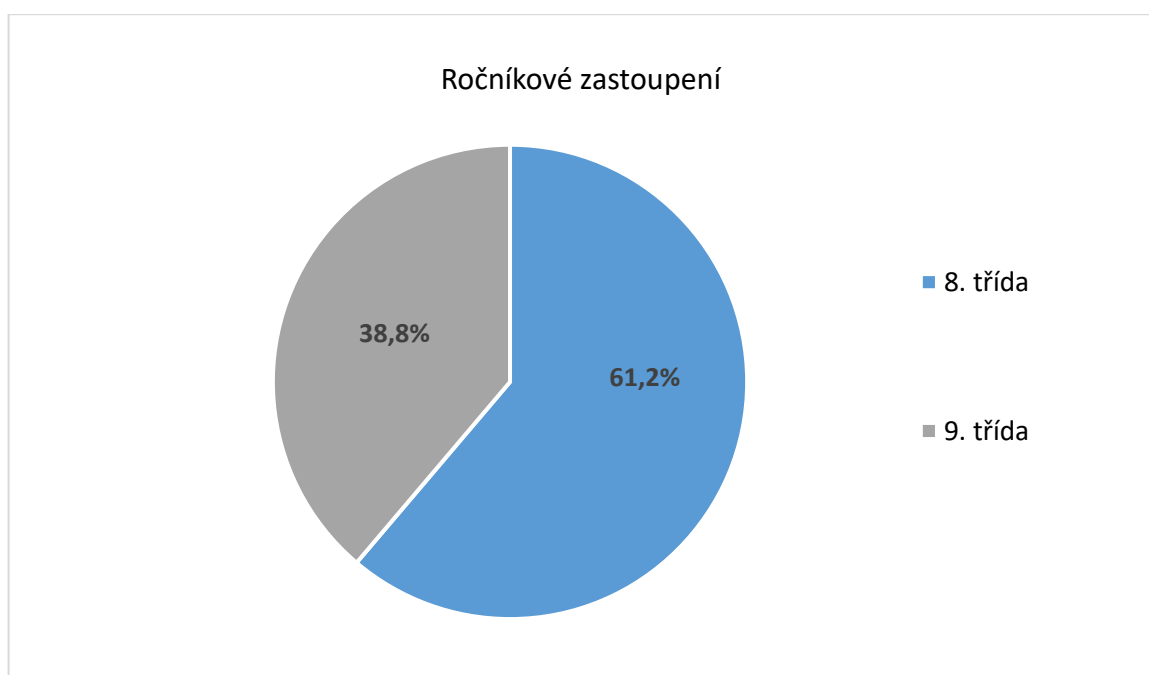
Výběrový soubor výzkumu se skládá z žáků druhého stupně základních škol Zlínského kraje v České republice. Jedná se o tři základní školy s žáky 8. a 9. tříd druhého stupně, které byly vybrány na základě dostupného výběru. Vedení základních škol má zájem o zjištění dané problematiky týkající se jejich žáků. Ředitele škol jsme oslovili s prosbou o vyplnění elektronických dotazníků v podobě formuláře Google, jež jim byly zaslány prostřednictvím příslušného odkazu na dotazník. Dotazníky byly pro respondenty vytvořeny srozumitelnou, jednoduchou a snadno pochopitelnou formou odpovídající věkové kategorii. Výběrový soubor se skládá z dětí věkové skupiny 13-16 let. Díky spolupráci a ochotě ředitelů základních škol, již umožnili náš výzkum realizovat, a zejména díky žákům, kteří příslušné dotazníky vyplnili, bylo odevzdáno celkem 121 dotazníků. Výzkumné šetření proběhlo na přelomu měsíců únor - březen 2022.

6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

Po dokončení sběru dat následovala kontrola vyplněných elektronických dotazníků, zda jsou všechny požadované položky vyplněny. Žádný z dotazníků nebyl vyřazen, vše bylo správně vyplněno. Následně proběhlo zpracování získaných dat. Ke každému stanovenému výzkumnému cíli jsme přiřadili jednotlivé položky z dotazníků týkající se stejné zkoumané oblasti. Veškerá data jsou zprostředkována vždy k jednotlivým cílům výzkumu a položkám dotazníku, které spolu souvisí. Následně byl k položkám dotazníku vytvořen graf, jenž znázorňuje získané výsledky do absolutní a relativní četnosti z celkového počtu respondentů.

V následující kapitole budou vyhodnocena a zobrazena data, jež jsme výzkumným šetřením získali. Tato data popisujeme dle jednotlivých výzkumných cílů, jejichž odpovědi jsme získali prostřednictvím jednotlivých položek dotazníku. Vyhodnocená data jsou následně popsána slovně a znázorněna v grafech.

Hlavním výzkumným cílem naší bakalářské práce bylo odkrýt nejčastější motivy dospívajících žáků druhého stupně základní školy vedoucí k užívání sociálních sítí. Za dospívajícího žáka byl chápán jedinec, jenž je žákem 8. nebo 9. třídy druhého stupně základní školy a prostřednictvím svého profilu působí na sociálních sítích. Výzkumného šetření se zúčastnilo 121 respondentů, z nichž 75 (62 %) dotazovaných tvořily dívky a 46 (38 %) tvořili chlapci 8. a 9. tříd druhého stupně základní školy. V ročníkovém zastoupení 8. tříd se zúčastnilo 74 (61,2 %) žáků a 9. tříd 47 (38,8 %) žáků.

Graf 1. Ročníkové zastoupení

Hlavní výzkumný cíl: **Odkrýt nejčastější motivy dospívajících žáků druhého stupně základní školy vedoucí k užívání sociálních sítí.**

K tomuto výzkumnému cíli se váže druhá, pátá, šestá, sedmá, osmá a devátá položka v dotazníku.

Položka číslo 2. Čemu se věnuješ na sociálních sítích nejvíce?

U následující položky měli respondenti vybrat jednu možnou odpověď, popřípadě napsat svou odpověď vlastní do kolonky jiné. Cílem této položky bylo odhalit, čemu se respondenti na sociálních sítích věnují nejvíce. Zjištění znázorňuje, že se respondenti na sociálních sítích nejvíce věnují chatování. Tuto odpověď zvolila polovina respondentů, konkrétně se jedná o 61 (50,4 %) z celkového počtu 121 respondentů. Jako další nejčastější možnost byla volena zábava s celkovým počtem 41 (33,9 %) respondentů. Třetí příčku obsadily možnosti vzdělávání s počtem 4 (3,3 %) respondentů a možnost sdílení fotografií, ke které se hlásí 4 (3,3 %) dotazovaných. Čtení se věnují 3 (2,5 %) respondenti. Možnost psaní příspěvků vybral 1 (0,8 %) dotazovaný. Ke kolonce jiné se vyjádřilo 6 (6,6 %) respondentů prostřednictvím dalších možných variant odpovědí. Jedná se o odpovědi sledování videí, sport, sledování příspěvků, všechny možné varianty, sledování profilů křečků a koček a sledování stránek pro zletilé, přičemž každá odpověď představuje jednoho dotazovaného.

Z výzkumného šetření názorně vyplývá, že celkem 37 (49,3 %) dívek z celkového počtu 75 dívek se na sociálních sítích nejvíce věnuje chatování. Ovšem jejich pozornost se zaměřuje také na zábavu a tuto možnost označilo 21 (28 %) dívek. Třetí příčku obsadila odpověď sdílení fotografií, kterou vybraly 4 (5,3 %) dívky. Dívky se dále věnují čtení s 3 (4 %) odpověďmi a vzdělávání, což vybraly 3 (4 %) dívky. Možnosti psaní příspěvků, prohlížení příspěvků, sledování profilů křečků a koček, sledování stránek pro zletilé a všechny možné varianty označila vždy 1 (1,3 %) dívka. Chlapci se na sociálních sítích nejvíce věnují chatování. Tuto možnost označilo celkem 23 (50 %) z celkového počtu 46 chlapců. Dále se chlapci věnují zejména zábavě, konkrétně se jedná o 20 (43,5 %). Svoji pozornost ovšem chlapci zaměřují i na vzdělávání, jež zvolil 1 (2,2 %) chlapec, a na sport, kdy tuto možnost vybral taky 1 (2,2 %) chlapec.

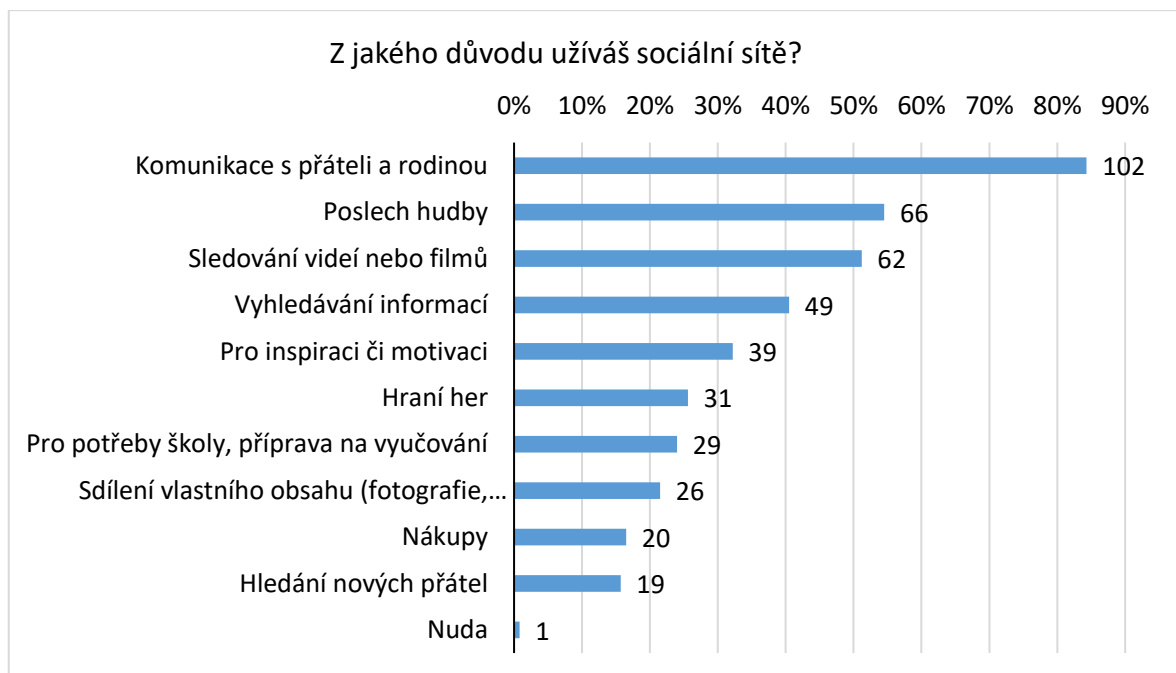
Graf 2. Aktivita na sociálních sítích

Položka číslo 5. Z jakého důvodu užíváš sociální sítě?

Stěžejní otázkou výzkumného šetření, která se pojí k hlavnímu výzkumnému cíli, bylo odhalit, z jakého důvodu respondenti užívají sociální sítě. Tato položka představovala nabídku možnosti jedné nebo více odpovědí. Převážný počet respondentů uvádělo, že sociální sítě užívají z důvodu komunikace s přáteli a rodinou, jež uvedlo 102 (84,3 %) dotazovaných z celkového počtu 121 respondentů. Více než polovina odpovědí se řadí k možnosti poslech hudby, což uvedlo 66 (54,5 %) dotazovaných. Třetí příčku obsadila volba sledování videí nebo filmů s 62 (51,2 %) odpověďmi. U možnosti jiné se vyjádřil 1 (0,8 %) respondent, který uvedl nudu jako důvod k užívání sociálních sítí. Sociální sítě představují ve virtuálním světě jakousi možnost, kdy se mohou jejich uživatelé propojit s jinými lidmi a být tak v nepřetržitém kontaktu. Není tedy divu, že komunikace s přáteli a rodinou reprezentuje nejčastější důvod k užívání sociálních sítí. Avšak u výše zmíněného respondenta, jenž uvedl nudu jako důvod pro užívání sociálních sítí, může představovat jisté riziko, že dospívající neumí trávit efektivně volný čas, a tak raději zvolí variantu odreagování se ve virtuálním prostředí.

Výsledky výzkumného šetření odhalují skutečnost, že dívky užívají sociální sítě především z důvodu komunikace s přáteli a rodinou. Jedná se celkem o 64 (85,3 %) dívek z celkového počtu 75. Dalším z důvodů je také sledování videí a filmů, přičemž tato možnost byla zvolena 40 (53,3 %) dívkami. Vyhledávání informací je důvodem užívání sociálních sítí pro

28 (37,3 %) dívek. Dále se jedná o poslech hudby s 27 (36 %) odpověďmi a inspiraci či motivaci, které vybralo 25 (33,3 %) dívek. Možnost pro potřeby školy, příprava na vyučování vybralo 20 (36,7 %) dívek a sdílení vlastního obsahu označilo 16 (21,3 %) dívek. Dívky také užívají sociální sítě z důvodu hledání nových přátel, konkrétně 12 (16 %) dívek, dále za účelem nákupů s 9 (12 %) odpověďmi a z důvodu hraní her, jež označilo 5 (6,7 %) dívek. Chlapci užívají sociální sítě především z důvodu komunikace s přáteli a rodinou, konkrétně se jedná o 37 (80,4 %) chlapců z celkového počtu 46. Druhou příčku obsadila možnost hraní her s 25 (54,3 %) odpověďmi. Dalšími důvody užívání sociálních sítí jsou pro chlapce sledování videí a filmů, které vybralo 22 (48 %) chlapců a vyhledávání informací s 21 (45,7 %) odpověďmi. Dále se jedná o poslech hudby, přičemž tuto možnost označilo 20 (43,5 %) chlapců, a možnost pro inspiraci či motivaci s 14 (30,4 %) odpověďmi. Sdílení vlastního obsahu vybralo 10 (21,7 %) chlapců a možnost pro potřeby školy zvolilo 9 (19,6 %) chlapců. V neposlední řadě se jedná o důvody, jako jsou nákupy s 6 (13 %) odpověďmi a hledání nových přátel, jež zvolilo 7 (15,2 %) chlapců. Nuda je důvodem pro 1 (2,2 %) chlapce.

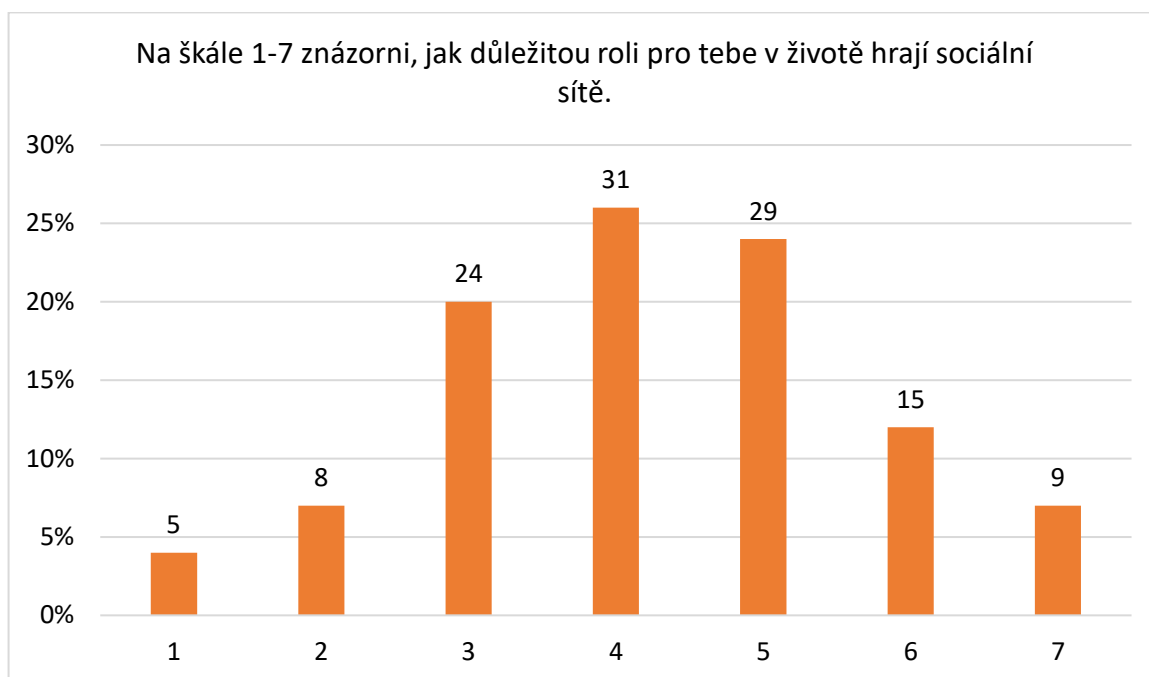

Graf 3. Důvody užívání sociálních sítí

Položka číslo 6. Na škále 1-7 znázorni, jak důležitou roli pro tebe v životě hrají sociální sítě.

Tato položka dávala respondentům škálové vyjádření možnosti odpovědi. Na škále 1-7 (číslo 1: nejméně důležitou; číslo 7: nejvíce důležitou) měli respondenti vyjádřit míru důležitosti

sociálních sítí v jejich životě. Přední příčku obsadila varianta odpovědi číslo 4 s 31 (25,6 %) odpověďmi. Následuje 29 (24 %) respondentů, kteří vybrali číslo 5, a 15 (12,4 %) respondentů s číslem 6, jež se více přiklání k možnosti důležitosti sociálních sítí. Méně důležitou roli hrají sociální sítě pro 24 (19,8 %) dotazovaných, kteří zvolili číslo 3. S číslem 2 se ztotožňuje 8 (6,6 %) respondentů. Nejvíce důležitou roli hrají sociální sítě pro 9 (7,4 %) respondentů, naopak 5 (4,1 %) dotazovaných z celkového počtu považuje sociální sítě jako nejméně důležité.

Graf 4. Důležitost sociálních sítí v životě dospívajících

Položka číslo 7. V čem vnímáš největší přínos ve využívání sociálních sítí?

Tato položka měla za cíl odkrýt skutečnost, v čem respondenti vnímají největší přínos v rámci užívání sociálních sítí. Dotazovaní měli vybrat jednu možnou odpověď, popřípadě svou variantu odpovědi vyjádřit u kolonky jiné. Jak jasně vyplývá z grafu, u respondentů tkví největší přínos v komunikaci, což uvedlo 72 (59,5 %) respondentů. Zábava představuje ve využívání sociálních sítí přínos pro 25 (20,7 %) dotazovaných. Další příčku obsadila možnost přehled o aktuální situaci (dění ve světě), ke které se hlásí 19 (15,7 %) dotazovaných. U možnosti rozvíjení tvůrčí činnosti byly 3 (2,5 %) odpovědi. Dotazovaní taktéž využili možnosti vyplnit kolonku jiné, ke které se vyjádřili 2 (1,6 %) respondenti, již uvedli odpověď vše výše uvedené. Z výsledků vyplývá, že největší přínos ve využívání sociálních sítí u respondentů spočívá v komunikaci, díky které se mohou propojit napříč celým světem s uživateli sociálních sítí.

Položka číslo 8. **Na škále 1-7 znázorni, jak moc tě v používání sociálních sítí ovlivňují lidé kolem tebe.**

Další položka dotazníkového šetření měla za cíl zjistit podstatu, jak moc je respondent v užívání sociálních sítí ovlivňován lidmi kolem něj. Zde byla možnost vyjádření odpovědi na škále 1-7 (číslo 1: vůbec mě neovlivňují, číslo 7: hodně mě ovlivňují). První příčku obsadila volba varianty čísla 3, ke které se hlásí 31 (25,6 %) z celkového počtu 121 respondentů. Na druhou pozici vstupují čísla 2 s 23 (19 %) odpověďmi a taktéž číslo 4, které vybralo 23 (19 %) dotazovaných. Celkově 16 (13,2 %) respondentů označilo variantu čísla 5. Lidé z okolí při užívání sociálních sítí v žádném směru neovlivňují 15 (12,4 %) respondentů. S číslem 6 se ztotožňuje 7 (5,8 %) dotazovaných. Celkově 6 (5 %) respondentů označilo číslo 7, jež znázorňuje skutečnost, že jsou lidmi v okolí, pokud jde o užívání sociálních sítí, hodně ovlivňováni. Fenomén užívání sociálních sítí určuje v moderní době charakter a celkové fungování i nastavení společnosti. Značná většina populace sociální sítě užívá z důvodu, aby byli tzv. „in“ a vedli se ruku v ruce s celou společností. V případě, že někdo vystupuje stranou společnosti, tedy že sociální sítě v dnešní době neužívá, společnost jej zpravidla hodnotí negativně.

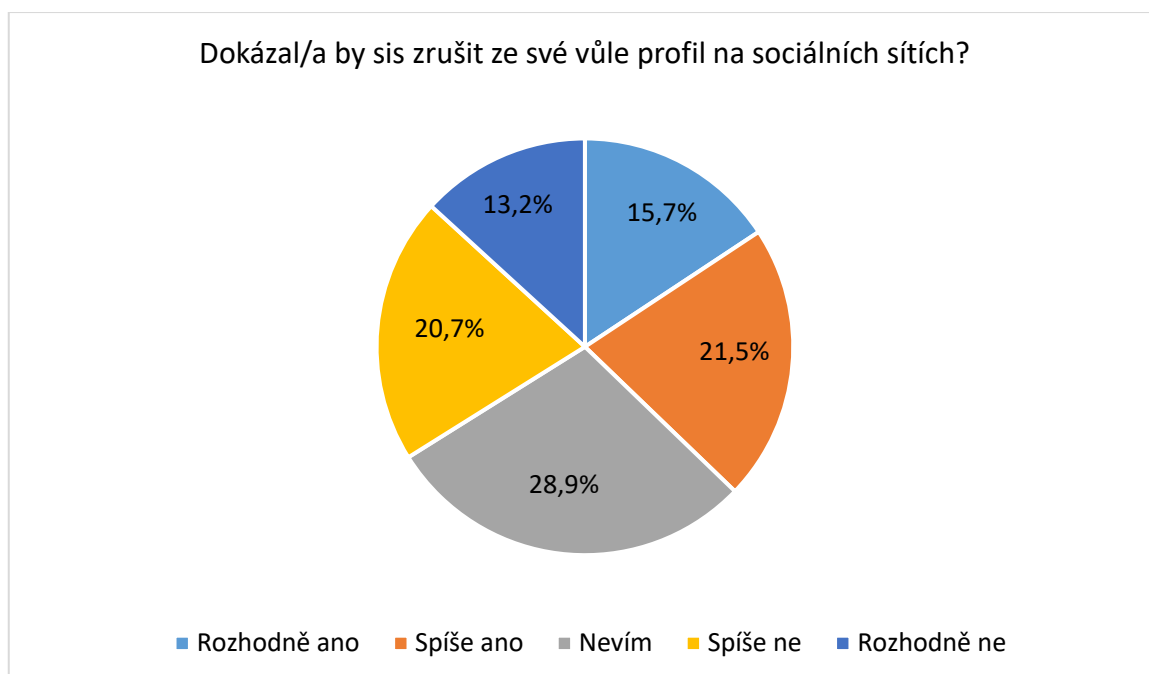

Graf 5. Vliv okolí na užívání sociálních sítí

Položka číslo 9. **Dokázal/a by sis zrušit ze své vůle profil na sociálních sítích?**

Stěžejní otázkou byla položka v dotazníku zabývající se skutečností, zda by si respondenti dokázali ze své vůle zrušit profil na sociálních sítích. Respondenti měli u této položky vybrat

jednu možnou odpověď. Odpověď *nevím* zvolil největší počet dotázaných, což představuje 35 (28,9 %) z celkového počtu 121 respondentů. Respondenti, kteří označili možnost odpovědi *spíše ano*, představují 26 (21,5 %) odpovědí. K odpovědi *spíše ne* se vyjádřilo 25 (20,7 %) dotazovaných. Čtvrtou příčku obsadila možnost odpovědi *spíše ano* s 19 (15,7 %) odpověďmi. V neposlední řadě je třeba zmínit, že 16 (13,2 %) respondentů by si rozhodně ze své vůle profil na sociálních sítích nezrušilo. Pro dospívající se v současném světě jeví sociální sítě jako podstatná součást jejich života, neboť díky nepřetržitému rozvoji mají nepřeberné množství funkcí, které zde mohou využívat. Není tedy překvapivé, že nám výzkumné šetření odhalilo fakt, že by si mnozí jedinci nedokázali ze své vůle profil na sociálních sítích zrušit.

Graf 6. Zrušení profilu na sociálních sítích

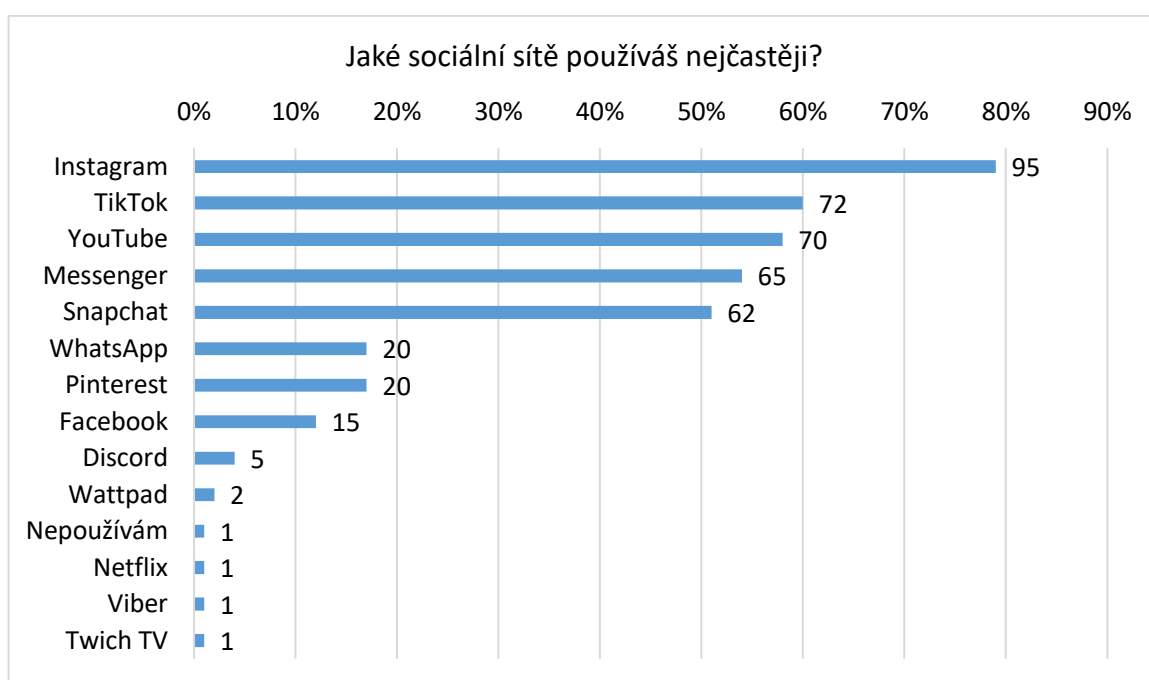
První dílčí cíl: **Popsat, jaké sociální sítě dospívající užívají nejčastěji.**

K tomuto dílčímu cíli se váže třetí a čtvrtá položka v dotazníku.

Položka číslo 3. **Jaké sociální sítě používáš nejčastěji?**

Klíčovou otázkou pro náš výzkum bylo zjistit, jaké sociální sítě užívají respondenti nejčastěji. U této položky měli respondenti vybrat jednu nebo více odpovědí. Nejčastěji užívanou sociální sítí byla zvolena sociální síť Instagram, kterou užívá 95 (78,5 %) dotazovaných. Druhou příčku reprezentuje sociální síť TikTok se 72 (59,5 %) respondenty. Mezi další nejvíce užívané sociální sítě, na kterých respondenti tráví svůj čas, se řadí

YouTube se 70 (57,9 %) odpověďmi, Messenger, jež zvolilo 65 (53,7 %) respondentů, a Snapchat, který užívá 62 (51,2 %) všech dotazovaných. Sociální síť Pinterest užívá 20 (16,5 %) dotazovaných, stejně je tomu tak u sociální sítě WhatsApp, kterou zvolilo 20 (16,5 %) dotazovaných. Překvapujícím zjištěním je skutečnost, že sociální síť Facebook vybralo pouze 15 (12,4 %) respondentů, jelikož se jedná o sociální síť, kterou ve třetí kapitole teoretické části zvané Sociální sítě uvádíme jako globálně nejvíce užívanou. Kromě již zmíněné skutečnosti není tedy žádným překvapením, že první příčky nejvíce užívaných sociálních sítí obsadily sociální sítě Instagram, TikTok či YouTube, které jsou v teoretické části popsány a obsazují ve světovém měřítku nejvyšší příčky oblíbených sociálních sítí.

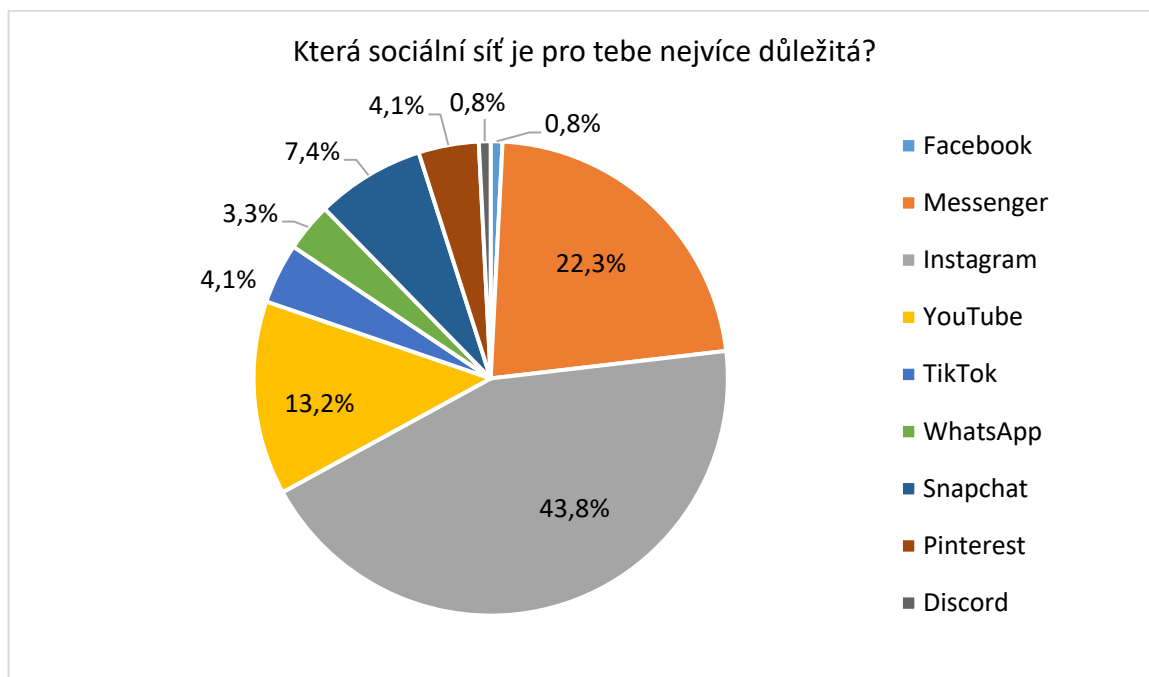

Graf 7. Nejčastěji užívané sociální sítě

Položka číslo 4. **Která sociální síť je pro tebe nejvíce důležitá?**

U této položky měli respondenti vybrat pouze jednu možnou odpověď, jež nám znázorní skutečnost, která z nabízených sociálních sítí je pro respondenty nejvíce důležitá. Dotazovaní mohli v rámci této položky využít i možnost kolonky jiné, ke které by vyjádřili vlastní preferenci. Z výsledků je patrné, že nejvíce důležitou sociální sítí je pro respondenty Instagram, což zvolilo 53 (43,8 %) všech dotazovaných. Messenger, který slouží zejména pro zprostředkování virtuální komunikace, obsadil druhou pozici s 27 (22,3 %) odpověďmi. Dále se mezi nejvíce důležité sociální sítě pro respondenty řadí YouTube, platforma hudby či videí, kterou označilo 16 (13,2 %) respondentů. Snapchat se jeví jako nejvíce důležitá sociální síť pro 9 (7,4 %) dotazovaných. Mezi další nejvíce důležité sociální sítě respondenti

zařadili TikTok s 5 (4,1 %) odpověďmi, Pinterest s 5 (4,1 %) odpověďmi či WhatsApp, jež vybrali 4 (3,3 %) respondenti. Výsledky přichází se zjištěním, že Facebook představuje nejvíce důležitou sociální síť pouze pro 1 (0,8 %) dotazovaného, stejně tak je tomu u Discord, jež zvolil 1 (0,8 %) respondent.

Graf 8. Nejvíce důležitá sociální síť

Druhý dílčí cíl: **Odhalit, v jakém věku si dospívající poprvé založili profil na sociálních sítích.**

K tomuto dílčímu cíli se vztahuje první položka v dotazníku.

Položka číslo 1. **V kolika letech jsi si poprvé založil/a profil na sociálních sítích?**

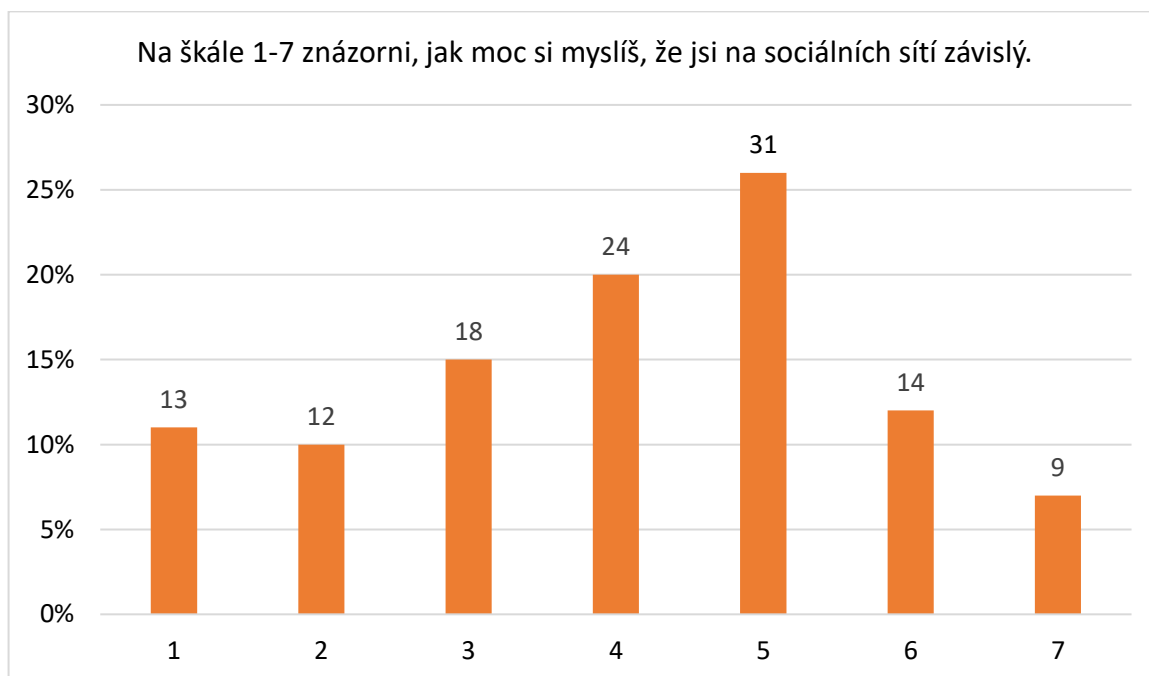
Touto položkou jsme zjišťovali, v jakém věku začínali žáci 8. a 9. tříd druhého stupně základní školy užívat sociální sítě. Respondenti měli zvolit jednu možnou odpověď. Většina sociálních sítí požaduje pro založení si profilu minimálně 13 let, proto nás zajímá, zda je právě věk určitou překážkou dospívajících pro založení profilu na sociálních sítích. Odpověď méně než 13 let uvedla naprostá většina respondentů, konkrétněji se jedná o 116 (95,9 %) respondentů z celkového počtu 121 respondentů. Odpověď 14 let uvedlo 5 (4,1 %) respondentů. K dalším možnostem odpovědí 15 let a více než 15 let se nevyjádřil žádný z respondentů. Z výsledků je tedy zřejmé, že pro značnou většinu respondentů nehraje věk žádnou překážku pro založení si profilu na sociálních sítích, přestože nesplňují stanovenou věkovou hranici.

Třetí dílčí cíl: **Odkrýt, kolik času dospívající na sociálních sítích tráví.**

K tomuto dílčímu cíli se váže desátá, jedenáctá a dvanáctá položka v dotazníku.

Položka číslo 10. **Na škále 1-7 znázorni, jak moc si myslíš, že jsi na sociálních sítích závislý.**

Touto položkou v dotazníkovém šetření měli respondenti vyjádřit svou domněnku, jak moc jsou na sociálních sítích závislí. Respondenti měli na příslušné škále označit číslo 1-7 (1: nejsem závislý; 7: jsem závislý). Z grafu nám vyplývá, že největší počet respondentů, tedy 31 (25,6 %), označilo na škále číslo 5, které se více naklání k variantě *jsem závislý*. Číslo 4 na příslušné škále, tedy prostřední neutrální variantu, označilo 24 (19,8 %) dotazovaných. Možnost volby číslo 3 zvolilo 18 (14,9 %) respondentů. Podle výsledků vyplývá, že 13 (10,7 %) dotazovaných si myslí, že na sociálních sítích závislí nejsou. Hned za touto pozicí se nachází 12 (9,9 %) respondentů, kteří na škále označili číslo 2. Číslo 6 na příslušné stupnici představuje 14 (11,6 %) respondentů. Na závěr je třeba se zmínit, že 9 (7,4 %) ze všech dotazovaných si myslí, že jsou na sociálních sítích závislí. Jedná se tedy o skutečnost, která nám znázorňuje určitou důležitost sociálních sítí v jejich životě.

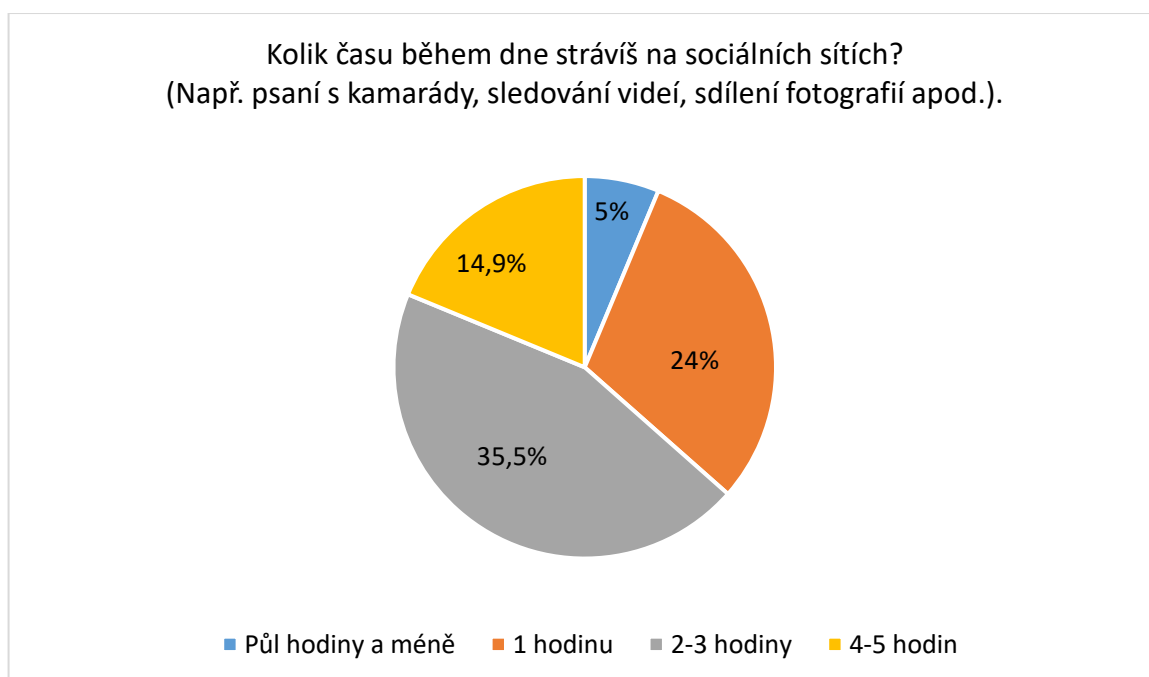
Graf 9. Vyjádření závislosti na sociálních sítích

Položka číslo 11. **Jak často se přihlašuješ na sociální sítě?**

U této položky jsme zkoumali, jak často se dotazovaní přihlašují na sociální sítě. Respondenti měli vybrat jednu možnou odpověď. Naprostá většina všech respondentů, konkrétně 109 (90,1 %) z celkového počtu 121 dotazovaných, se na sociální sítě přihlašují každý den. Variantu každý týden vybralo 11 (9,1 %) respondentů. Každý měsíc se na sociální sítě přihlašuje 1 (0,8 %) respondent z celkového počtu. Poslední nabízenou variantu odpovědi *nenavštěvuji sociální sítě* ne zvolil žádný z dotazovaných. Sociální sítě jsou neodmyslitelnou součástí všech životů, lze tedy očekávat, že každodenní připojení na sociální sítě představuje jistou rutinu v běžném životě dospívajících.

Položka číslo 12. Kolik času během dne strávíš na sociálních sítích? (Např. psaní s kamarády, sledování videí, sdílení fotografií apod.)

Ústřední otázku v dotazníkovém šetření představovala položka, která se zaměřovala na zjištění, kolik času stráví respondenti během dne na sociálních sítích. Do odhalení této skutečnosti spadá například psaní s kamarády, sledování videí, sdílení fotografií apod. Respondenti měli u této položky vybrat jednu odpověď. Během dne stráví 43 (35,5 %) respondentů 2-3 hodiny na sociálních sítích. Přibližně jednu hodinu se sociálním sítím věnuje 29 (24 %) dotazovaných. Za alarmující odpověď můžeme považovat volbu více jak 5 hodin, k níž se vyjádřilo 25 (20,7 %) respondentů a obsazuje tak třetí příčku všech možností. S odpovědí 4-5 hodin denně se ztotožňuje 18 (14,9 %) dotazovaných. Na druhou stranu 6 (5 %) respondentů věnuje sociálním sítím půl hodiny a méně svého času.

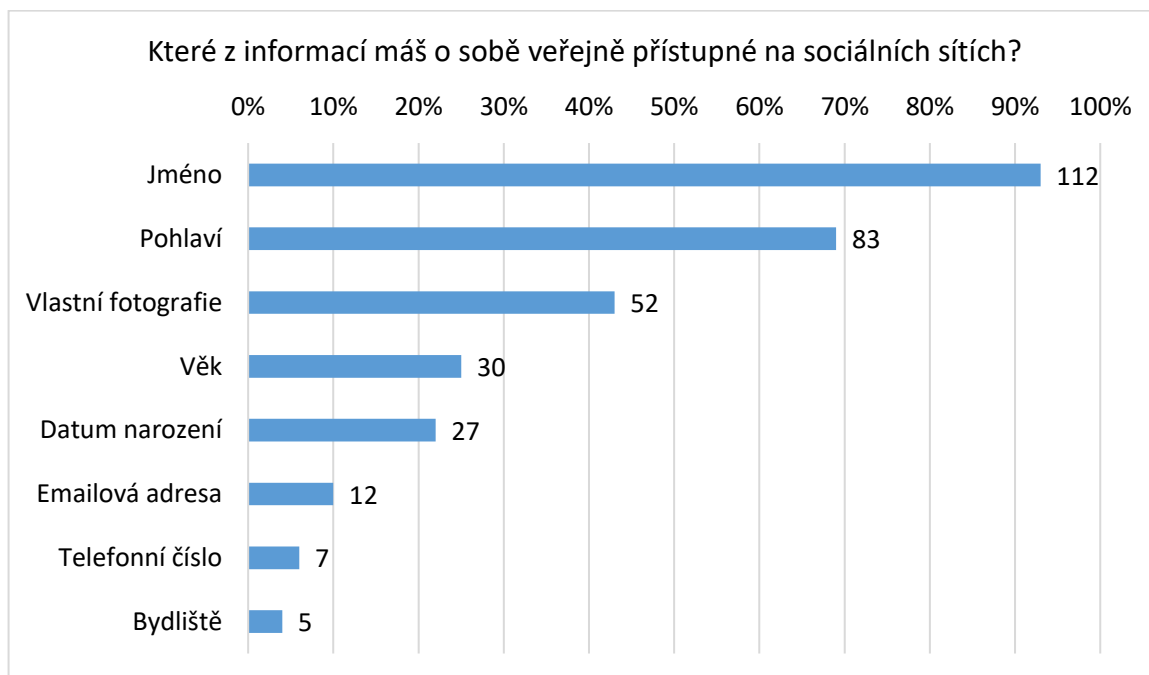
Graf 10. Čas strávený na sociálních sítích

Čtvrtý dílčí cíl: **Prozkoumat, jaké informace o sobě dospívající sdílí na internetu.**

K tomuto dílčímu cíli se váže třináctá, čtrnáctá, patnáctá a šestnáctá položka v dotazníku.

Položka číslo 13. Které z informací máš o sobě veřejně přístupné na sociálních sítích?

Prostřednictvím této položky chceme odhalit, jaké informace mají o sobě respondenti na sociálních sítích veřejně přístupné. Dotazovaní měli možnost výběru jedné nebo více odpovědí z příslušné nabídky. Přicházíme s tvrzením, že 112 (92,6 %) respondentů z celkového počtu 121 respondentů má na sociálních sítích uvedeno své jméno. Mezi další veřejně přístupné informace o své osobě, které mají respondenti veřejně přístupné, se řadí pohlaví, což uvedlo 83 (68,6 %) dotazovaných. K možnosti vlastní fotografie spadá 52 (43 %) odpovědí. Hned za touto variantou následuje uvedení věku s 30 (24,8 %) odpověďmi a taktéž datum narození, jež označilo 27 (22,3 %) respondentů. Mezi informace, které by o sobě respondenti veřejně zpřístupnili, se na nejnižších pozicích umístila emailová adresa, kterou vybralo 12 (9,9 %) respondentů, dále telefonní číslo s 7 (5,8 %) odpověďmi a v poslední řadě následuje bydliště s 5 (4,1 %) odpověďmi. Bezespору můžeme říct, že pro převážnou většinu respondentů není zpřístupnění osobních informací, v podobě jejich jména, na sociálních sítích žádnou překážkou.

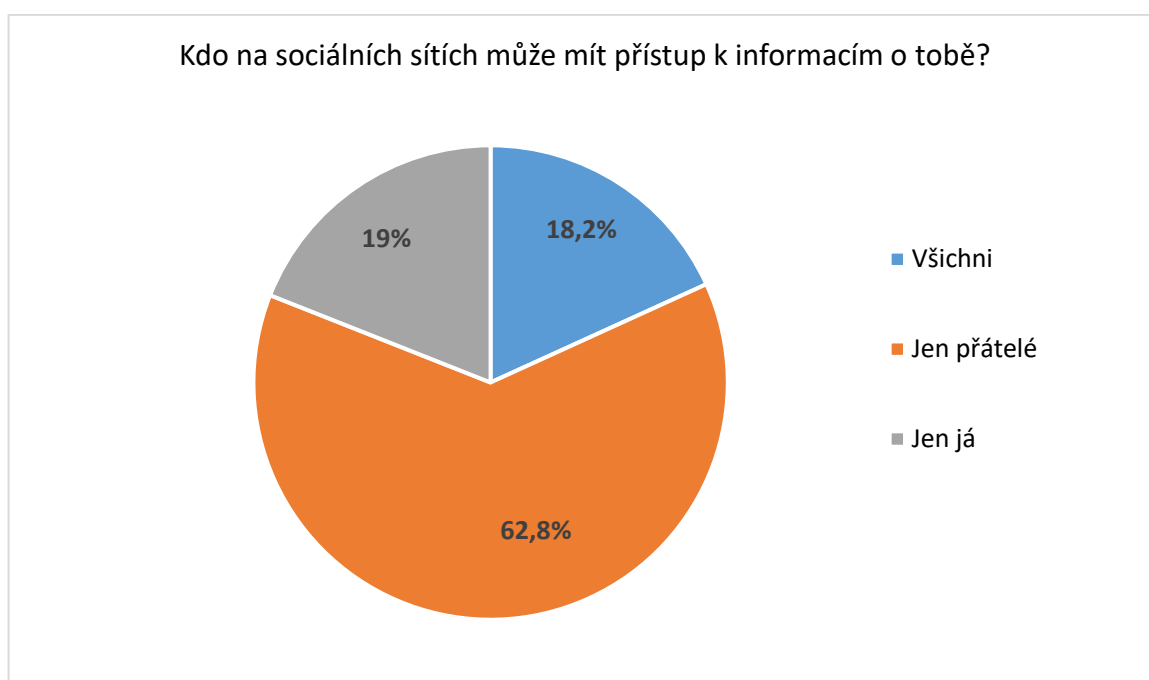
Graf 11. Veřejně přístupné informace na sociálních sítích

Položka číslo 14. Které z informací bys o sobě na sociálních sítích nikdy nezveřejnil?

Touto položkou chceme zejména přijít na zjištění, které z informací by o sobě respondenti nikdy na sociálních sítích nezveřejnili. Respondenti měli na výběr jednu nebo více možných odpovědí. Informaci, kterou by dotazovaní o své osobě nikdy nezveřejnili, představuje možnost volby bydliště, již vybralo 106 (87,6 %) respondentů. Druhá příčka je obsazena možností telefonního čísla, kterou by o sobě na sociálních sítích nezveřejnilo 95 (78,5 %) dotazovaných. Další v pořadí je emailová adresa s 62 (51,2 %) odpověďmi a datum narození, což vybralo 38 (31,4 %) respondentů. Vlastní fotografii by veřejně nepublikovalo 25 (20,7 %) všech dotazovaných. V návaznosti na předchozí položku získala nejmenší počet odpovědí varianta věk s 17 (14 %) odpověďmi a pohlaví, které označilo 6 (5 %) respondentů. V poslední řadě je potřeba zmínit skutečnost, že jméno vybrali 2 (1,7 %) respondenti.

Položka číslo 15. Kdo na sociálních sítích může mít přístup k informacím o tobě?

S podstatou, jaké informace o sobě respondenti na sociálních sítích sdílí, souvisí položka, kterou chceme zjistit, kdo může mít přístup k informacím respondentů o jejich vlastní osobě. Respondenti měli u této položky vybrat jednu odpověď. Z grafu je patrné, že respondenti na sociálních sítích umožňují přístup k jejich osobním informacím jen přátelům, neboť tuto odpověď vybralo 76 (62,8 %) respondentů. U možnosti *všichni* se vyjádřilo 22 (18,2 %) dotazovaných. Velmi pozitivním zjištěním z výsledků je fakt, že 23 (19 %) respondentů má své osobní informace zpřístupněno pouze pro svoji vlastní osobu.

Graf 12. Soukromí na sociálních sítích

Položka číslo 16. **Na škále 1-7 znázorni, jak velký pozor si dáváš ohledně sdílených informací o tobě.**

Další položka v dotazníku umožnila respondentům škálové vyjádření odpovědi, jež se zaměřila na odhalení, jak velký pozor si respondenti dávají ohledně všech informací, které o své osobě na sociálních sítích publikují. Respondenti měli označit na příslušné škále číslo v rozmezí od 1-7 (1: nedávám si pozor; 7: dávám si pozor). Největší počet respondentů, konkrétně v počtu 52 (43 %), označilo číslo 7, tedy že si ohledně sdílených informací o sobě dávají pozor. Následuje volba čísla 6, ke kterému se hlásí 29 (24 %) dotazovaných. Třetí v pořadí je volba varianty čísla 3, což zvolilo 14 (11,6 %) respondentů. S číslem 5 se pojí 11 (9,1 %) odpovědí a číslo 4, tedy možnost neutrální odpovědi, označilo 7 (5,8 %) respondentů. Se stejným počtem odpovědí, tedy 7 (5,8 %), se shoduje číslo 2. Z výsledků je zřejmé, že 1 (0,8 %) si nedává pozor ohledně osobních informací, které na sociálních sítích zveřejňuje.

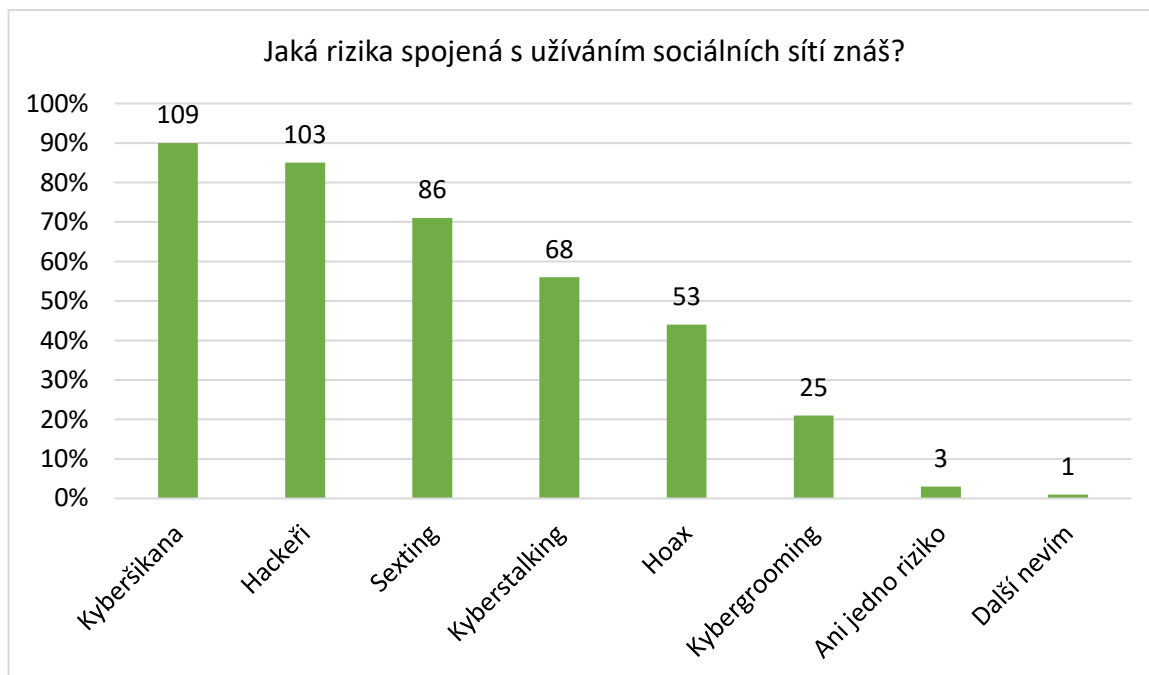
Pátý dílčí cíl: **Zjistit, zda se někdy dospívající setkali s možnými riziky v rámci užívání sociálních sítí.**

K tomuto dílčímu cíli se váže sedmnáctá, osmnáctá, devatenáctá, dvacátá, dvacátá první, dvacátá druhá, dvacátá třetí a dvacátá čtvrtá položka v dotazníku.

Položka číslo 17. **Jaká rizika spojená s užíváním sociálních sítí znáš?**

Tato položka byla do výzkumu zakomponována za účelem zjištění, zda si jsou respondenti vědomi jistých rizik, které se s užíváním sociálních sítí pojí. Sociální sítě vystupují ve virtuálním světě jako určitý prostor, kde se mohou uživatelé potýkat s řadou nebezpečí a rizik. V dotazníku jsme respondentům nabídli nejznámější a nejvíce se vyskytující rizika, se kterými se uživatelé mohou setkat. Respondenti měli u této položky vybrat jednu nebo více variant odpovědí, popřípadě do kolonky *jiné* napsat svou vlastní odpověď, která nebyla v nabídce. Z výsledků výzkumu vyplývá, že převážná většina respondentů si je vědoma problematiky kyberšikany, kterou vybralo 109 (90,1 %) respondentů z celkového počtu 121 respondentů. Hned za touto variantou vystupuje riziko spojené s hackery, jež označilo 103 (85,1 %) dotazovaných. Dále do popředí respondenti uvádí sexting s 86 (71,1 %) odpověďmi, kyberstalking s 68 (56,2 %) odpověďmi a také hoax, který vybralo 53 (43,8 %) respondentů. Riziko zvané kybergrooming označilo 25 (20,7 %) dotazovaných. Kopecný a Krejčí (2010, s. 14-15) jej označují jako nebezpečný projev rizikového chování, kdy tzv. predátoři vyvolávají v oběti falešnou důvěru a nutí ji k osobní schůzce, která může být

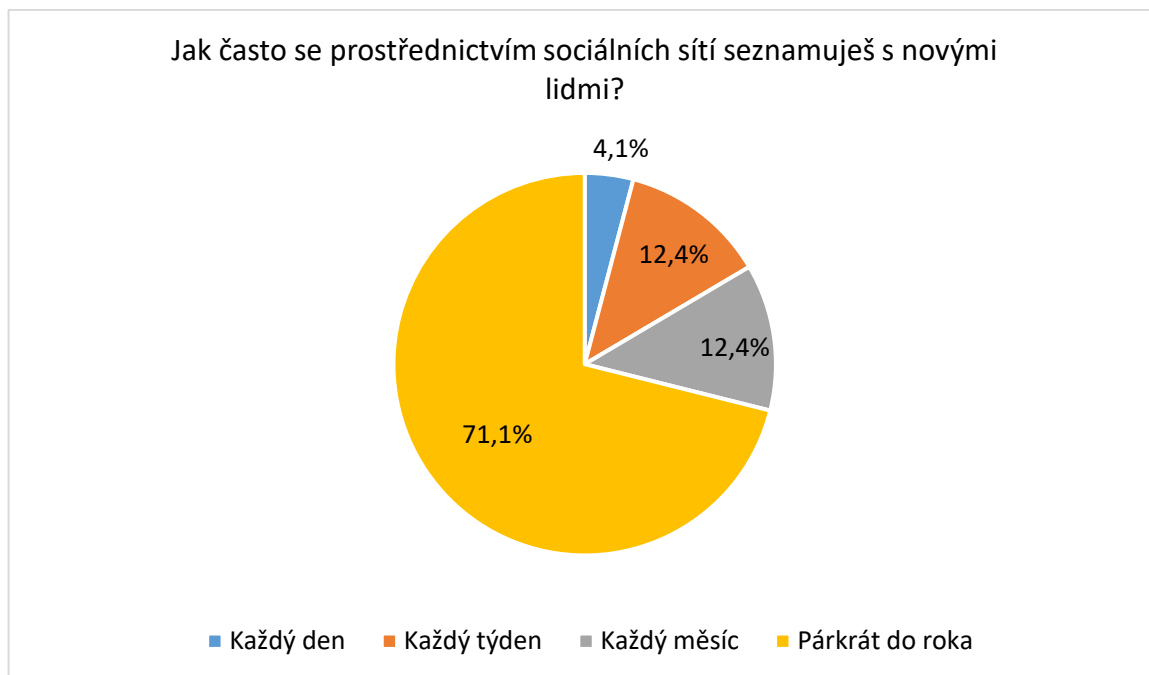
výsledkem sexuálního zneužití či fyzického násilí. Na závěr je třeba zmínit, že možnost *ani jedno riziko* označili 3 (2,5 %) dotazovaní, přičemž ke kolonce *jiné* se vyjádřil 1 (0,8 %) respondent s odpovědí *další nevím*. Současná společnost se potýká stále více s jistými případy rizikového chování v kyberprostoru, přičemž se tato problematika začala dostávat do povědomí široké veřejnosti.

Graf 13. Rizika spojená s užíváním sociálních sítí

Položka číslo 18. **Jak často se prostřednictvím sociálních sítí seznamuješ s novými lidmi?**

Klíčovým faktorem pro odhalení příčiny výskytu rizikového chování byla položka v dotazníku, jejímž cílem bylo zjistit, jak často se respondenti prostřednictvím sociálních sítí seznamují s novými lidmi. Respondenti měli u této položky vybrat jednu možnou odpověď. Z výsledků výzkumu plyne fakt, že se značná část respondentů s novými lidmi seznamuje párkrát do roka, konkrétně se jedná o 86 (71,1 %) respondentů. Na druhé příčce se však vyskytují možnosti každý týden s 15 (12,4 %) odpověďmi a každý měsíc, což vybralo taktéž 15 (12,4 %) respondentů. Respondenti, kteří se seznamují každý den s novými lidmi prostřednictvím sociálních sítí, jsou v přepočtu 5 (4,1 %) dotazovaných. Dospívající rádi ve virtuálním prostředí experimentují a vystupují ze své komfortní zóny, avšak je nezbytné být si vědom jistých následků, které se s takovým chováním pojí.

Graf 14. Seznamování se s novými lidmi v kyberprostoru

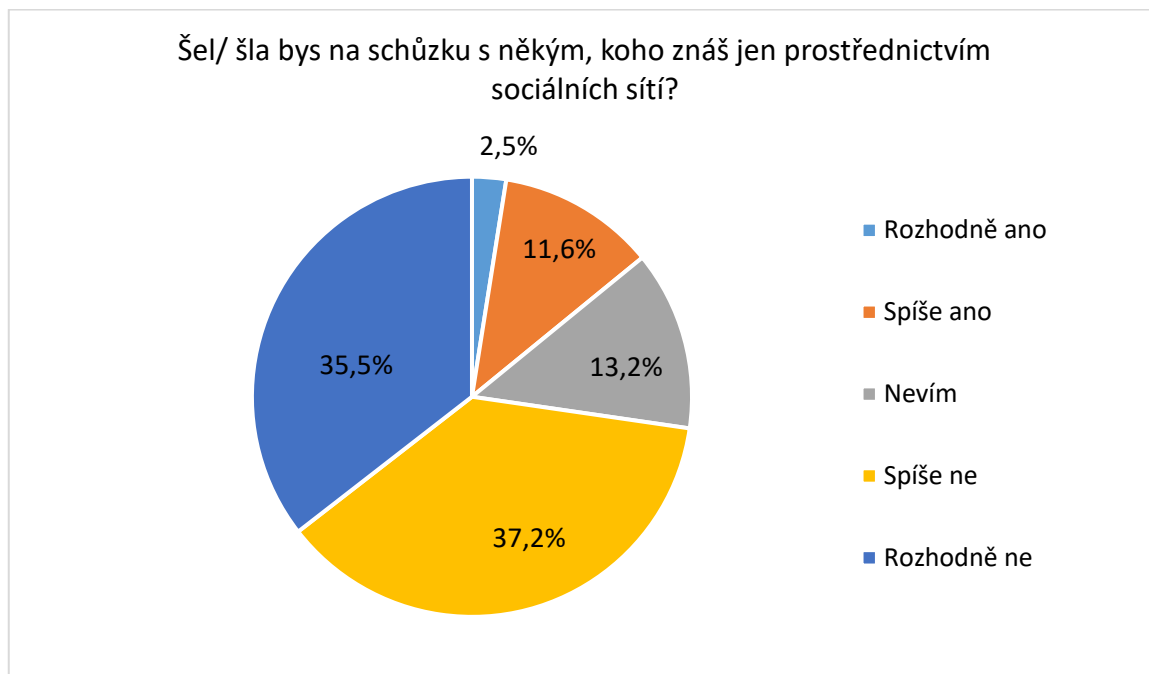
Položka číslo 19. **Na škále 1-7 znázorni, jak moc se ti stává, že ti na sociálních sítích píšou lidé, které neznáš.**

Touto položkou chceme odhalit, jak moc se respondentům stává, že jim na sociálních sítích píšou lidé, které neznají. Respondenti měli na příslušné škále označit číslo 1-7 (1: velmi málo; 7: velmi často). Odpověď *velmi málo* vybralo 37 (30,6 %) respondentů. Hned za touto variantou vstupuje číslo 2, které zvolilo 30 (24,8 %) dotazovaných. Následuje číslo 5 se 14 (11,6 %) odpověďmi, poté číslo 4 se 13 (10,7 %) respondenty a číslo 3, ke kterému se hlásí 12 (9,9 %) dotazovaných. Celkově 9 (7,4 %) respondentů se velmi často potýká se situací, kdy jim na sociálních sítích píšou lidé, jež neznají. Závěrem je nutno podotknout, že se s číslem 6, které se přiklání k variantě *velmi často*, pojí 6 (5 %) odpovědí.

Položka číslo 20. **Šel/šla bys na schůzku s někým, koho znáš jen prostřednictvím sociálních sítí?**

Stěžejní otázkou byla položka v dotazníku, která zaznamenávala skutečnost, zda by respondenti šli na schůzku s někým, koho znají jen prostřednictvím sociálních sítí. Graf nám jasně vypovídá, že 45 (37,2 %) respondentů by spíše na schůzku s osobou, kterou znají jen ze sociálních sítí, nešlo. Variantu *rozhodně ne* vybralo 43 (35,5 %) dotazovaných. Respondenti, kteří neví, zda by takovou schůzku realizovali, jsou v počtu 16 (13,2 %) dotazovaných. Avšak znepokojující je zjištění, že odpověď *spíše ano* vybralo celkem 14 (11,6 %) respondentů, přičemž 3 (2,5 %) dotazovaní by rozhodně na schůzku, kdy druhou

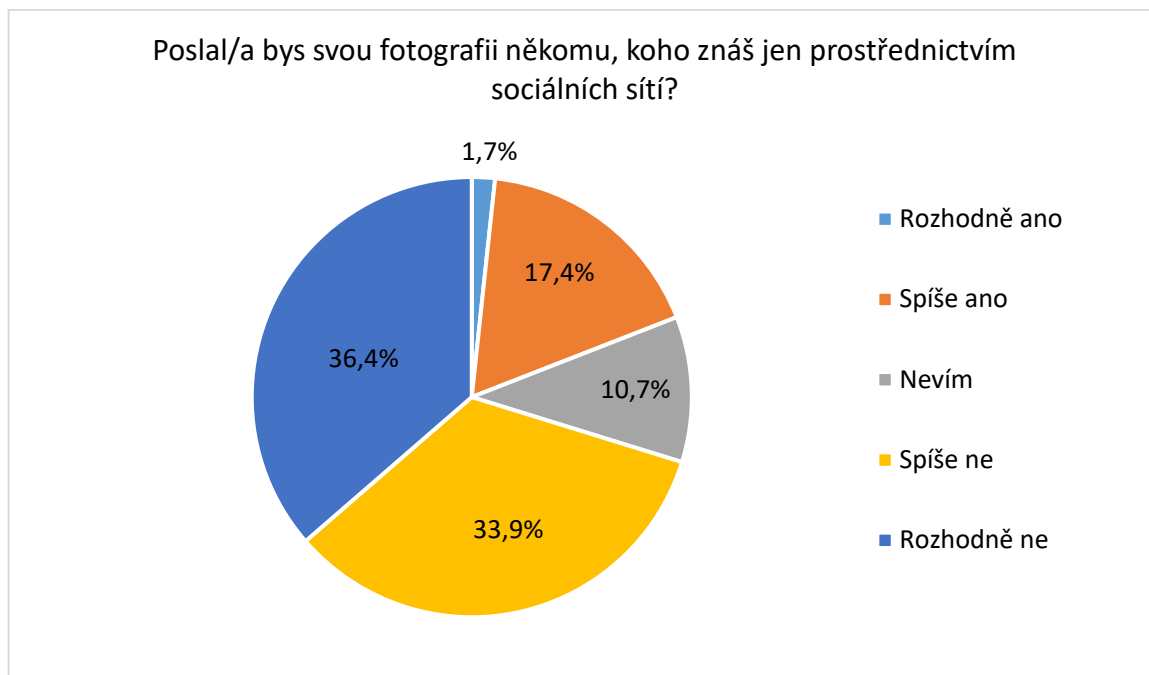
osobu znají jen z virtuálního světa, šli. Dospívající by si měli být vědomi všech rizik, které se s realizováním takové schůzky pojí. Jestliže se rozhodnou na schůzku s někým neznámým vydat, rozhodně by tuto skutečnost měli oznámit svému blízkému (rodiče, prarodiče apod.).

Graf 15. Schůzka s osobou, již znáš prostřednictvím sociálních sítí

Položka číslo 21. Poslal/a bys svou fotografii někomu, koho znáš jen prostřednictvím sociálních sítí?

Další položka vztahující se k pátému dílčímu cíli zkoumá, zda by respondenti poslali svou fotografii někomu, koho znají jen prostřednictvím sociálních sítí. Zaslání fotografií, na nichž je viditelná tvář či tělo daného jedince, může být příčinou výskytu rizikového chování, jež se pojí například s kybersíkanou či sextingem, které jsme si popsali v teoretické části čtvrté kapitoly. Svou fotografii by rozhodně neposlalo 44 (36,4 %) respondentů. Taktéž 41 (33,9 %) dotazovaných vybralo možnost odpovědi *spíše ne*. Dospívající, kteří neví, zda by svou fotografii někomu na sociálních sítích poslali, jsou v počtu 13 (10,7 %) dotazovaných. Zneklidňující se jeví skutečnost, která plyne z odpovědi *spíše ano*, již označilo 21 (17,4 %) respondentů. Svou fotografii by rozhodně poslali 2 (1,7 %) dotazovaní.

Graf 16. Zaslání své fotografie na sociálních sítích

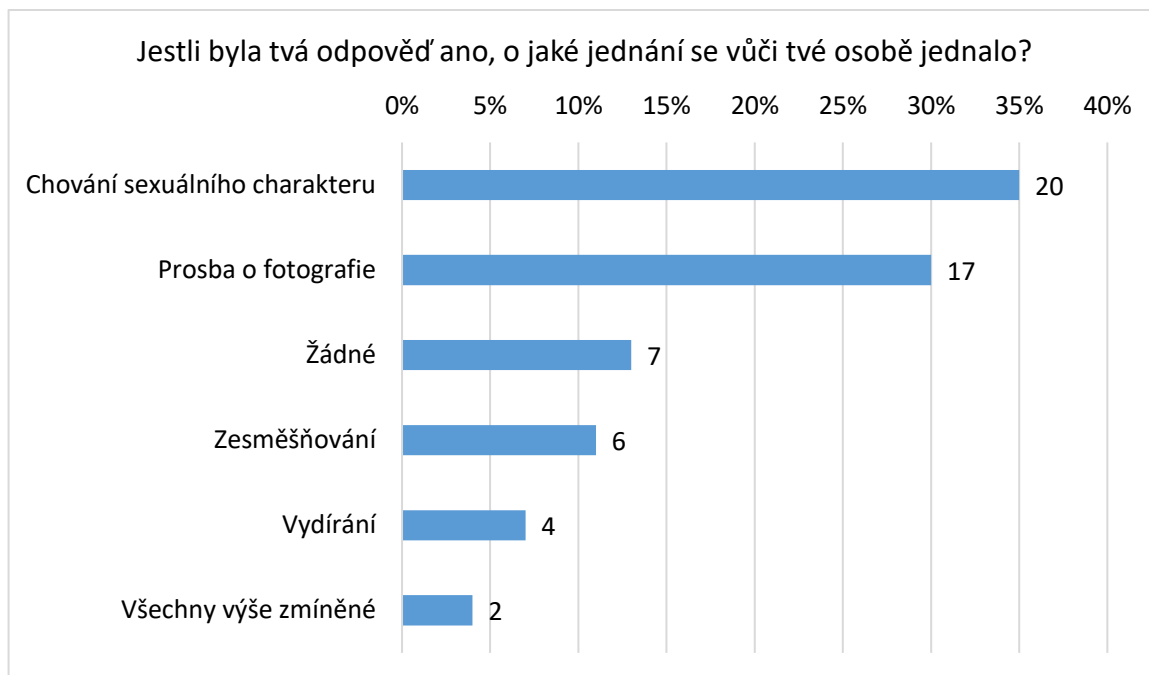
Položka číslo 22. **Setkal ses někdy na sociálních sítích s nepřiměřeným jednáním osoby vůči tobě? (Například: vydírání, zesměšňování, prosba o fotografie, chování sexuálního charakteru apod.)**

Tato položka byla do dotazníkového šetření zařazena z důvodu zjištění, zda se někdy respondenti na sociálních sítích setkali s jednáním osoby vůči nim, které bylo nepřiměřené. Jedná se například o vydírání, zesměšňování, prosba o fotografie, chování sexuálního charakteru apod. Respondenti měli u této položky vybrat jednu možnou odpověď. Z celkového počtu 121 respondentů se značná většina, tedy 72 (59,5 %) dotazovaných, s takovým chováním v kyberprostoru nesetkala. Avšak alarmujícím výsledkem je počet 49 (40,5 %) respondentů, kteří se s nepřiměřeným chováním, jež bylo směřováno vůči jejich osobě, setkali.

Položka číslo 23. **Jestli byla tvá odpověď ano, o jaké jednání se vůči tvé osobě jednalo?**

V návaznosti na předchozí položku byla součástí dotazníkového šetření otázka, jež byla na bázi dobrovolného vyplnění. Respondenti, kteří v předchozí položce vybrali odpověď ano, měli u této položky vybrat jednu variantu odpovědi, popřípadě se vyjádřit ke kolonce jiné se svou vlastní odpovědí. Touto položkou jsme zjišťovali, o jaké nepřiměřené chování, které bylo mířeno proti osobě respondentů, se jednalo. U této položky se však vyjádřili dobrovolně i jedinci, kteří v předchozí položce zvolili odpověď ne. První příčku obsadilo chování sexuálního charakteru, jež se dotklo 20 (35,7 %) respondentů. Druhým nejčastějším

nepřiměřeným chováním, se kterým se v životě respondenti setkali, byla prosba o fotografie s 17 (30,4 %) odpověďmi. Dále se jedná o zesměšňování s 6 (10,7 %) odpověďmi a vydírání, které se týká 4 (7,1 %) respondentů. Respondenti využili možnosti vyjádřit se ke kolonce *jiné*, kde 2 (3,6 %) respondenti napsali odpověď *všechny* a 7 (12,5 %) respondentů se vyjádřilo odpovědí *žádné*.

Graf 17. Výskyt rizikového chování

Položka číslo 24. Setkal ses někdy s někým, kdo se stal obětí rizikového chování na sociálních sítích?

Poslední položka v dotazníku se zaměřuje na zjištění, zda se respondenti setkali někdy s někým, kdo se stal obětí rizikového chování na sociálních sítích. U této položky měli respondenti vybrat jednu odpověď. Z výsledků plyne, že většina, tedy 76 (62,8 %) dotazovaných, se nikdy nesešlo s někým, kdo se stal obětí takového chování. Avšak 45 (37,2 %) respondentů takovou osobu, jež se stala obětí nepřiměřeného chování ve virtuálním prostředí, znají. V situaci, kdy respondenti nemají osobní zkušenost s výskytem určitého druhu rizikového chování v prostředí sociálních sítí, ale znají osobu v jejich okolí, jež se s jistým problémem setkala, do popředí vystupuje vyšší zodpovědnost v jejich chování či sebe prezentování se v kyberprostoru.

7 SHRNU TÍ A DISKUZE O VÝSLED CÍCH

Tato kapitola se bude věnovat shrnutí a zhodnocení výsledků, jež jsme získali pomocí výzkumného šetření. Hlavním cílem naší bakalářské práce bylo odkrýt nejčastější motivy dospívajících žáků druhého stupně základní školy vedoucí k užívání sociálních sítí. Za dospívajícího jedince byl považován žák 8. a 9. třídy druhého stupně základní školy. Pro naplnění hlavního výzkumného cíle bylo stanoveno 5 dílčích cílů. Výzkumné šetření bylo realizováno kvantitativní formou, konkrétněji se jednalo o elektronické dotazníky. Na základě dostupného výběru byly zvoleny 3 základní školy Zlínského kraje, jejímž ředitelům byl zaslán odkaz na elektronický dotazník, a ti jej následně zprostředkovali žákům. Výzkumného šetření se zúčastnilo 121 žáků ve věku 13 až 16 let, z čehož 8. třídu reprezentovalo 74 žáků a 9. třída byla zastoupena 47 žáky.

Pomocí dotazníkového šetření jsme dosáhli odpovědi na náš hlavní výzkumný cíl, jenž měl odkrýt nejčastější motivy dospívajících žáků druhého stupně základní školy, které je vedou k užívání sociálních sítí. Výzkumné šetření odhalilo, že všichni respondenti mají založený profil na sociálních sítích. Na základě získaných dat lze říct, že nejčastějším důvodem, tedy motivem užívání sociálních sítí, je pro dospívající komunikace s přáteli a rodinou, což uvedlo 84,3 % respondentů. Tuto možnost vybralo celkem 85,3 % z celkového počtu 75 dívek a 80,4 % z celkového počtu 46 chlapců. Mezi další důvody se řadí poslech hudby, které uvedlo 54,5 % respondentů, a sledování videí nebo filmů, jež získalo 51,2 % všech odpovědí. K poslechu hudby se hlásí 36 % dívek a 43,5 % chlapců. Sledování videí a filmů je důvodem užívání pro 53,3 % dívek a 48 % chlapců. Není divu, že se dospívající věnují ve virtuálním prostoru nejvíce chatování, konkrétně 50,4 % respondentů, které jim zprostředkovává kontakt a komunikaci se svými vrstevníky a rodinou. Chatování se na sociálních sítích věnuje 49,3 % dívek z celkového počtu 75 a 50 % chlapců z celkového počtu 46. Šmahel (2003) uvádí, že právě kontakt s přáteli je považován za důležitou možnost pro budování společných vazeb, přičemž ve virtuálním světě záleží na frekvenci a interakci mezi uživateli. Komunikaci v kyberprostoru považují dospívající, tedy 59,5 % respondentů, za největší přínos užívání sociálních sítí. Avšak zábava, jež ukazuje přínos pro 20,7 % dotazovaných, vstupuje na druhou příčku. Tuto možnost vybralo z celkového počtu dívek 28 % a z celkového počtu chlapců 43,5 %.

V porovnání nejčastějších motivů chlapců a dívek, jež vedou k užívání sociálních sítí, přicházíme se závěrem, který odkrývá skutečnost, že hlavními motivy užívání pro dívky jsou

především komunikace s přáteli a rodinou, sledování videí a filmů, vyhledávání informací nebo poslech hudby. U chlapců se shoduje motiv užívání v podobě komunikace s přáteli a rodinou, avšak není překvapujícím zjištěním, že hraní her vstupuje hned na druhou příčku. Mezi další motivy chlapců vedoucí k užívání sociálních sítí se řadí sledování videí a filmů či vyhledávání informací. Tuto skutečnost nám v návaznosti potvrzují výsledky výzkumného šetření, z nichž vyplývá, že se chlapci na sociálních sítích nejčastěji věnují chatování a zábavě. Stejně tak tyto výsledky byly potvrzeny u dívek.

Dílčí výzkumný cíl: **1. Popsat, jaké sociální sítě dospívající užívají nejčastěji.**

Na základě získaných dat můžeme konstatovat skutečnost, že fenomén sociálních sítí představuje u dospívajících značnou oblibu. Z výsledků vyplývá, že nejčastěji užívanou sociální sítí je u dospívajících Instagram, což uvedlo 78,5 % dotazovaných. Zároveň se pro respondenty, přesněji pro 43,8 % dotazovaných, jeví jako nejdůležitější sociální síť. Jedná se o sociální síť, která uživatelům umožňuje publikování fotografií či videosekvencí, které mohou být doplněny o grafický filtr (Kožíšek a Písecký, 2016). Druhou pozici obsadila sociální síť TikTok, kterou užívá 59,5 % respondentů. Tato sociální síť se stala v posledních letech jednou z nejrozšířenějších platform virtuálního světa. Svým uživatelům zprostředkovává určitou formu zábavy, která spočívá ve sledování různých videí či vytváření a sdílení vlastního obsahu, tedy videí vlastních. Nesmíme opomenout také YouTube, na kterém má založený profil 57,9 % respondentů. Facebook, jak jsme si uvedli v třetí kapitole teoretické části, je celosvětově udržován na první pozici oblíbenosti sociálních sítí. Avšak dle analýzy firmy Appfigures popularita Facebooku mezi uživateli virtuálního světa klesá, jelikož má meziročně o třetinu nižší počet stažení. V návaznosti nám tuto uvedenou skutečnost potvrzují výsledky výzkumného šetření, jež ukazují, že dospívající Facebook považují za nejméně důležitou sociální síť. Jeho důležitost označilo pouze 0,8 % respondentů, přičemž 12,4 % respondentů jej užívá nejčastěji. Avšak v posledních letech vstupuje více do popředí Messenger, který pod sociální síť Facebook spadá a který hraje důležitou roli pro 22,3 % respondentů. Messenger svým uživatelům umožňuje virtuální komunikaci pomocí zasílání zpráv či realizaci videohovoru. Sociální sítě jsou nepostradatelnou součástí a každodenní rutinou většiny životů dospívajících, neboť jim nabízí nepřebornou variaci funkcí v podobě zábavy, komunikace či hledání a předávání informací.

Dílčí výzkumný cíl: **2. Odhalit, v jakém věku si dospívající poprvé založili profil na sociálních sítích.**

Věk 13 let je pro většinu sociálních sítí stanoven jako minimální hranice pro založení si profilu. Z výzkumného šetření ovšem plyne, že 95,9 % respondentů si svůj první profil na sociálních sítích založilo již před dosažením 13. roku života. Dospívající tedy stanovenou věkovou hranici nepovažují jako překážku pro užívání sociálních sítí. Pouze 4,1 % respondentů stanovenou věkovou hranici splnili, jelikož si svůj první profil založili ve věku 14 let. Věková hranice symbolizuje zodpovědnost pro užívání sociálních sítí, neboť virtuální svět je plný rizikových faktorů, kterých si musí být všichni uživatelé vědomi.

Dílčí výzkumný cíl: **3. Odkrýt, kolik času dospívající tráví na sociálních sítích prostřednictvím jejich užívání.**

Dalším z našich výzkumných cílů bylo zjistit, kolik času dospívající na sociálních sítích tráví prostřednictvím jejich užívání. Sociální síť přenáší uživatele do virtuálního prostoru, tedy prostředí mimo reálný svět, kdy ve většině případů lidé ztrácí pojem o čase. Výzkumné šetření se zprvu zaměřilo na odhalení skutečnosti, jak moc si respondenti myslí, že jsou na sociálních sítích závislí. Výsledky znázorňují, že 25,6 % respondentů vybralo na škále Likertova typu číslo 5, jež se přiklání více k označení „jsem závislý“. Závislost, tedy přílišné užívání sociálních sítí, připouští 7,4 % všech dotazovaných. Vzhledem k výše zmíněné oblíbenosti sociálních sítí není překvapující, že se 90,1 % respondentů na sociální síť přihlašuje každý den. Celkem 9,1 % dotazovaných se na sociální síť přihlašuje alespoň každý týden. Dnešní generace dospívajících považuje sociální síť za samozřejmost, která jim zprostředkovává kontakt s okolním světem. Mohou je využívat k zábavě, práci, učení nebo pro jistou inspiraci či motivaci. Není se čemu divit, že 35,5 % dospívajících užívá sociální síť 2-3 hodiny denně. Pouze 5 % respondentů tráví denně půl hodiny a méně na sociálních sítích. Výsledky nám dále ukázaly, že 24 % dospívajících z výzkumného souboru tráví ve virtuálním prostředí hodinu za den. Ovšem alarmující zjištění poukazuje na skutečnost, že 14,9 % respondentů užívá sociální síť 4-5 hodin denně, přičemž dokonce 20,7 % všech dotazovaných tráví svůj čas ve virtuálním světě více jak 5 hodin denně.

Moderní technologie, zahrnující sociální síť a internet, jsou pro dnešní generaci dospívajících neopomenutelnou součástí jejich života. Mají nepřetržitý přístup k sociálním sítím, což ovšem může mít negativní vliv na jejich psychiku. Můžeme předpokládat, že přílišné trávení online je na úkor času věnovanému jak fyzickým, tak i sociálním aktivitám,

školní přípravě nebo péči o domácnost. Nadměrné užívání sociálních sítí může vyústit v online závislost, sníženou soustředěnost v reálném světě či zvýšenou tendenci se nudit, což má za následky neefektivní trávení volného času. Někteří autoři považují poruchu online závislosti jako součást impulzivní nebo obsedantně kompulzivní poruchy. Tato závislost byla zahrnuta do dodatku DSM-V (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) pro další posuzování a zkoumání. Moderní společnost symbolizují rostoucí technologie a přístupnost k více elektronickým zařízením, což se pojí s nárůstem času, který jsou děti i dospívající ochotni sociálním sítím věnovat.

Dílčí výzkumný cíl: **4. Prozkoumat, jaké informace o sobě dospívající sdílí na sociálních sítích.**

Klíčovým faktorem ve výzkumném šetření bylo odhalit, jaké informace o sobě dospívající na sociálních sítích sdílí. Na základě toho jsme se následně dopracovali ke zjištění, jež se týká ochrany soukromí v kyberprostoru. Je známo, že děti i dospívající vnímají virtuální prostředí jako prostor bez bariér, kde se mohou více prezentovat a sdílet svůj život.

Převážná většina dospívajících má o své osobě na sociálních sítích veřejně zpřístupněno jméno, což uvedlo 92,6 % respondentů. Překvapující pro nás není ani fakt, že 68,6 % dotazovaných uvádí ve virtuálním prostředí i své pohlaví. Třetí příčku následně obsadila odpověď *vlastní fotografie*, které má veřejně přístupné 43 % respondentů. Ihned následuje věk s 24,8 % odpověďmi a datum narození, které o sobě sdílí 22,3 % dotazovaných. Co o sobě naopak dospívající zveřejňují méně, je emailová adresa, kterou uvedlo 9,9 % respondentů. Z výsledků také vyplývá fakt, že 5,8 % dotazovaných má na sociálních sítích publikováno své telefonní číslo. Nejméně o sobě dospívající sdílí místo bydliště, konkrétně 4,1 % respondentů, což se jeví jako pozitivní odhalení. Jednou z položek v dotazníku byla otázka, která měla za úkol zjistit, kdo může mít na sociálních sítích přístup k informacím o respondentech. Na základě získaných dat je zřejmé, že respondenti mají snahu si své soukromí chránit. Odpověď znázorňující, že k jejich informacím mají přístup jen jejich přátelé, uvedlo 62,8 % dotazovaných. Zodpovědným chováním se vykazuje 19 % dotazovaných, kteří mají přístup ke svému soukromí nastaven pouze pro sebe. Neklidně na nás ale působí 18,2 % respondentů, kteří zpřístupňují své soukromé informace všem uživatelům působícím ve virtuálním prostředí.

Je nezbytné, aby se dospívající jedinci v kyberprostoru projevovali uvážlivým chováním. Virtuální prostředí je mnohdy nevyzpytatelné, čehož si děti i adolescenti často nejsou vědomi. Zveřejnění soukromí a veškerých informací spojených s osobou uživatele může být mnohdy zneužito a následně s ním může být nakládáno proti zákonům. Tato skutečnost se nám pojí s druhým dílčím cílem týkajícím se stanovené minimální věkové hranice pro užívání sociálních sítí. Ta by měla symbolizovat jistou míru zodpovědnosti a vyspělosti v jednání a projevu na sociálních sítích.

Dílčí výzkumný cíl: 5. Zjistit, zda se někdy dospívající setkali s možnými riziky v rámci užívání sociálních sítí.

Dospívající se v kyberprostoru vykazují chováním, které se vyznačuje zvýšenou zvědavostí, odkládáním zábran, odklonu od reality či útekem do fantazie. Takové způsoby vystupování mohou následně vést ke vzniku rizikového chování. Respondentům byla v rámci výzkumného šetření položena otázka, zda znají jistá rizika spojená s užíváním sociálních sítí. Značná většina respondentů zná problematiku kyberšikany, konkrétně se jedná o 90,1 % všech dotazovaných, a dále riziko hackerů, které vybralo 85,1 % respondentů. Více jak polovina dospívajících má povědomí o dalších projevech rizikového chování, jako je například sexting, o němž ví 71,1 % respondentů, či kyberstalking s 56,2 % odpověďmi. Spitzer (2016) uvádí, že odhady užívání sextingu u dospívajících jsou 15 až 20 procent. Není tedy překvapením, že značná většina respondentů má o sextingu povědomí. I přes skutečnost, že si jsou dospívající vědomi určitých rizik užívání sociálních sítí, označilo 71,1 % respondentů, že se několikrát do roka seznamují s cizími lidmi ve virtuálním prostředí. Každý týden, ale i každý měsíc se dokonce s neznámými lidmi seznamuje 12,4 % respondentů. Chování některých uživatelů na sociálních sítích může být velmi nepřiměřené, a právě děti či dospívající bývají mnohdy jejich oběťmi. Z výsledků výzkumu vyplývá, že se 59,5 % respondentů s takovým chováním, jež je nepřiměřené vůči jejich osobě, nesetkalo. Avšak alarmujícím se jeví výsledek od 40,5 % dotazovaných, kteří se s takovým jednáním setkali. Nejvíce respondentů, tedy 35,7 %, má zkušenost s chováním sexuálního charakteru nebo prosbou o fotografie, což napsalo 30,4 % dospívajících. Avšak zasměšňování s 10,7 % odpověďmi a vydírání, se kterým se setkalo 7,1 % respondentů, vystupují na dalších pozicích. Dále jsme chtěli zjistit, zda se někdy dospívající ve svém okolí setkali s osobou, jež byla obětí rizikového chování v kyberprostoru. Taková skutečnost může právě v dospívajících jedincích vzbudit jistou zodpovědnost v sebeprezentaci na sociálních sítích. Respondentů, kteří označili odpověď ano, bylo 37,2 %. Pozitivním zjištěním je fakt, že se

62,8 % dotazovaných s takovou osobou, která by se stala obětí dané problematiky, ve svém okolí nesetkalo.

Je nutno poznamenat, že v případě, že se dospívající setkají s nelegálním chováním na sociálních sítích, jsou povinni to oznámit rodičům či učitelům ve škole. Nesdělovat své osobní údaje či údaje rodičů a kamarádů, neposílat vlastní fotografie, nedomlouvat si schůzku s cizí osobou, neposílat podrobnosti o kreditní kartě nebo neprozrazovat přístupové údaje na internetové stránky, to všechno je základ pravidel, která by měli uživatelé sociálních sítí poctivě dodržovat, aby nedošlo ke vzniku určitých rizik v kyberprostoru. Je proto nezbytné, aby si dospívající udržovali na sociálních sítích své soukromí, které nebude veřejně přístupné pro osoby, které neznají. Neboť někteří uživatelé ve virtuálním prostředí vystupují pod falešnou identitou, přičemž na tuto skutečnost doplatí právě děti i dospívající, kteří svou lehkomyšlností mohou problematice rizikového chování propadnout.

Jako hlavní limit našeho výzkumu považujeme nízkou návratnost dotazníků, jež byly realizovány online formou, od toho se následně odvíjí nízký počet respondentů. Doporučili bychom tedy výzkumné šetření realizovat s vyšším počtem respondentů, které by vedlo k vyšší validitě výsledků.

7.1 Doporučení pro praxi

Výsledky, jež jsme výzkumným šetřením získali, mohou být nástrojem pro vytváření minimálních preventivních programů základních škol, které budou více zaměřené na danou problematiku. Výzkumné šetření nám odhalilo, že žáci nedodržují stanovenou minimální věkovou hranici pro založení si profilu na sociálních sítích. Základním školám bychom tedy doporučili obohatit vyučovací předmět informativní výchovy o přímou interakci se sociálními sítěmi a virtuálním světem. Žáci by byli seznámeni se základními pravidly užívání sociálních sítí, přičemž by jim bylo názorně ukázáno, jak si správně nastavit přístupové údaje a soukromí na svém profilu. V návaznosti na tuto skutečnost bychom školám doporučili odborné školení pro učitele týkající se mediální výchovy. Učitelé by byli více vzdělaní a orientovaní v oblasti virtuálního prostředí, přičemž by žáky dovedli v dané problematice rozumně nasměrovat.

ZÁVĚR

Bakalářskou práci, jež se zabývá tématem Role sociálních sítí v životě dospívajících, jsme zvolili z hlediska aktuálnosti v moderním světě. Sociální sítě představují podstatnou součást života generace dospívajících. Symbolizují jistý prostor pro každodenní virtuální komunikaci, zábavu či odpočinek. Výzkumný soubor skládající se z žáků 8. a 9. tříd druhého stupně ZŠ reprezentuje skupinu dospívajících, kteří působí ve virtuálním světě prostřednictvím svého založeného profilu na sociálních sítích. Hlavní cíl bakalářské práce směřoval ke zjištění nejčastějších motivů dospívajících žáků 8. a 9. tříd druhého stupně ZŠ, které vedou k užívání sociálních sítí. Tento klíčový cíl naší práce byl naplněn.

Teoretická část bakalářské práce se skládá ze čtyř kapitol týkajících se zkoumané problematiky. První kapitola, zvaná Období dospívání, pojednává o vývoji poznávacích procesů dospívajících, proměnách individuální identity a vymezení procesu socializace v adolescenci. Druhá kapitola se dotýká popisu moderních technologií, který se zaměřuje na pojetí internetu, virtuálního světa a virtuální komunikace. Třetí kapitola teoretické části zahrnuje popis sociálních sítí, vymezuje teoretický koncept sociální sítě jako komunity a následně se zabývá nejoblíbenějšími sociálními sítěmi dnešní populace. Zakončena je popisem o ochraně soukromí na sociálních sítích. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na rizikové chování v kyberprostoru a vymezuje nejdiskutovanější problematiku virtuálního světa.

Praktická část zkoumané problematiky byla realizována pomocí dotazníkového šetření. Hlavním výzkumným cílem bylo odhalit nejčastější motivy dospívajících žáků druhého stupně základní školy vedoucí k užívání sociálních sítí. Všichni z respondentů jsou uživateli sociálních sítí, přičemž věk při jejich založení se pohyboval kolem 13. roku života. Po získání odpovědí na dílčí a hlavní výzkumný cíl můžeme konstatovat, že nejčastější motiv dospívajících k užívání sociálních sítí spočívá v komunikaci s přáteli a rodinou, přičemž zábava vstupuje ihned na druhou příčku. Největším přínosem užívání sociálních sítí, v návaznosti na motiv komunikace, je chatování. Zájem dospívajících o užívání sociálních sítí narůstá z hlediska velké intenzity online komunikace, související s rozvojem a dostupností moderních technologií.

V doporučení pro praxi jsme se zaměřili na minimální preventivní programy základních škol. Školám bychom doporučili zavedení přímé interakce mezi žáky a virtuálním světem prostřednictvím vyučovacího předmětu informativní výchovy, přičemž by v návaznosti na tuto skutečnost mohli učitelé podstoupit odborné školení týkající se dané problematiky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Anatomy of TikTok: The viral video app from Bytedance. FACTOR DAILY [online]. 09.08.2018 [cit. 22.02.2022]. Dostupné z: <https://archive.factordaily.com/anatomy-of-tik-tok-the-viral-video-app-from-bytedance/>
- [2] BLINKA, Lukáš, 2015. Online závislosti: jednání jako droga?: online hry, sex a sociální sítě: diagnostika závislosti na internetu: prevence a léčba. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-7975-5.
- [3] BOYD, Danah, 2017. Je to složitější: sociální život teenagerů na sociálních sítích. Přeložil Lukáš NOVÁK. Praha: Akropolis. ISBN 978-80-7470-165-8.
- [4] Co je kybergrooming? – E-Bezpečí. Projekt E-bezpečí. E-Bezpečí [online]. 14.01.2019 [cit. 18.01.2022]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/71-trivium/1421-co-je-kybergrooming>
- [5] ČERNÁ, Alena a kol., 2013. Kyberšikana: průvodce novým fenoménem. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4577-0.
- [6] ECKERTO VÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL, 2013. Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-3804-5.
- [7] GAVORA, Peter, 2000. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.
- [8] HOLLÁ, Katarína, 2016. Sexting a kyberšikana. Bratislava: IRIS. ISBN 978-80-8153-061-6.
- [9] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
- [10] JIROVSKÝ, Václav, 2007. Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1561-2.
- [11] KOPECKÝ, PH.D., Mgr. Kamil a Mgr. Veronika KREJČÍ, 2010. RIZIKA VIRTUÁLNÍ KOMUNIKACE (příručka pro učitele a rodiče) [online]. Olomouc: NET UNIVERSITY. [cit. 28.01.2022]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/813878-Rizika-virtualni-komunikace-prirucka-pro-ucitele-a-rodice.html>
- [12] KOPECKÝ, Kamil, 2015. Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4868-8.
- [13] KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ, 2016. Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5595-3.

- [14] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- [15] MACEK, Petr, 2003. Adolescence. Vyd. 2., Praha: Portál. ISBN 80-7178-747-7.
- [16] MACEK, Petr a Lenka LACINOVÁ, ed., 2006. Vztahy v dospívání. Brno: Barrister & Principal. ISBN 80-7364-034-1.
- [17] VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ, 2021. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-4961-0.
- [18] PAVLÍČEK, Antonín, 2010. Nová média a sociální sítě. Praha: Oeconomica. ISBN 978-80-245-1742-1.
- [19] POSPÍŠILOVÁ, Marie, 2016. Facebooková (ne)závislost: identita, interakce a uživatelská kariéra na Facebooku. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3306-0.
- [20] Popularita Facebooku klesá. Meziročně má o třetinu nižší počet stažení. SMARTmania.cz – Váš průvodce světem technologií [online]. Copyright © 2021 [cit. 01.04.2022]. Dostupné z: <https://smartmania.cz/popularita-facebooku-klesa-mezirocne-ma-o-tretinu-nizsi-pocet-stazeni/>
- [21] ROGERS, Vanessa, 2011. Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-984-2.
- [22] ŘÍČAN, Pavel, 2007. Psychologie osobnosti: obor v pohybu. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1174-4.
- [23] SPITZER, Manfred, 2016. Kybernemoc!: jak nám digitalizovaný život ničí zdraví. Přeložil Iva KRATOCHVÍLOVÁ. Brno: Host – vydavatelství. ISBN 978-80-7491-792-9.
- [24] ŠEVČÍKOVÁ, Anna a kol., 2014. Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-7527-6.
- [25] ŠMAHEL, David, 2003. Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi. Praha: TRITON. Psychologická setkávání. ISBN 80-7254-360-1.
- [26] VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.
- [27] Volný čas dětí před monitorem počítače. Sociální pedagogika | Social Education, ročník 5, číslo 1, 2017. Fakulta humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Jakub Hladík s redakční radou. ISBN 1805-8825. [cit. 02.02.2022]. Dostupné z:

https://soced.cz/wp-content/uploads/2017/04/Socialni-pedagogika-Social-Education_51SocEd-2017.pdf

- [28] Výzkumná zpráva. Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu. Projekt E-Bezpečí. E-Bezpečí [online]. 15.07.2014 [cit. 18.01.2022]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/rizikove-chovani-ceskych-deti-2014>
- [29] Výzkumná zpráva. Sexting a rizikové chování seznamování dětí v kyberprostoru. Projekt E-Bezpečí. E-Bezpečí [online]. 13.06.2017 [cit. 15.01.2022]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/sexting-vyzkum-2017>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Seznam symbolů

©	Autorské právo
%	Procento

Seznam zkratk

Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
Cit.	Citace
Kol.	Kolektiv
Např.	Například
s.	Strana
Tzv.	Takzvaně
www.	World Wide Web
ZŠ	Základní škola

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1. Ročníkové zastoupení</i>	41
<i>Graf 2. Aktivita na sociálních sítích</i>	43
<i>Graf 3. Důvody užívání sociálních sítí.....</i>	44
<i>Graf 4. Důležitost sociálních sítí v životě dospívajících</i>	45
<i>Graf 5. Vliv okolí na užívání sociálních sítí.....</i>	46
<i>Graf 6. Zrušení profilu na sociálních sítích.....</i>	47
<i>Graf 7. Nejčastěji užívané sociální sítě</i>	48
<i>Graf 8. Nejvíce důležitá sociální síť</i>	49
<i>Graf 9. Vyjádření závislosti na sociálních sítích</i>	50
<i>Graf 10. Čas strávený na sociálních sítích</i>	51
<i>Graf 11. Veřejně přístupné informace na sociálních sítích</i>	52
<i>Graf 12. Soukromí na sociálních sítích</i>	53
<i>Graf 13. Rizika spojená s užíváním sociálních sítí</i>	55
<i>Graf 14. Seznamování se s novými lidmi v kyberprostoru.....</i>	56
<i>Graf 15. Schůzka s osobou, již znám prostřednictvím sociálních sítí.....</i>	57
<i>Graf 16. Zaslání své fotografie na sociálních sítích</i>	58
<i>Graf 17. Výskyt rizikového chování</i>	59

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Ahoj,

jmenuji se Radka Klusáková a jsem studentkou třetího ročníku oboru sociální pedagogika, Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Prosím Tě o vyplnění následujícího dotazníku, který slouží v rámci výzkumu k mé bakalářské práci na téma Role sociálních sítí v životě dospívajících. Cílem dotazníku je zjistit, jaké jsou motivy dospívajících vedoucí k užívání sociálních sítí a jaké nejčastější sociální sítě dospívající užívají. U každé položky je uvedeno, zda máš zvolit jednu či více odpovědí nebo svou odpověď vyjádřit na příslušné stupnici.

Dotazník je zcela anonymní, takže se nemusíš bát vyplňovat pravdivé odpovědi. Čas potřebný k vyplnění dotazníku je přibližně 10 minut.

Předem Ti děkuji za spolupráci a ochotu.

Pohlaví (prosím označ vhodnou odpověď):

- Muž
- Žena

Věk (prosím napiš konkrétní číslo): _____

Třída (prosím označ vhodnou odpověď):

- třída
- třída

1. V kolika letech sis poprvé založil/a profil na sociálních sítích? Vyber jednu odpověď.

- Méně než 13 let
- 14 let
- 15 let
- Více než 15 let

2. Čemu se věnuješ na sociálních sítích nejvíce? Vyber jednu odpověď.

- Sdílení fotografií

- Psaní příspěvků
 - Chatování
 - Zábava
 - Čtení
 - Vzdělávání
 - Jiné:
-

3. Jaké sociální sítě používáš nejčastěji? Vyber jednu nebo více odpovědí.

- Facebook
 - Messenger
 - Instagram
 - YouTube
 - TikTok
 - WhatsApp
 - Snapchat
 - Pinterest
 - Nepoužívám
 - Jiné:
-

4. Která sociální síť je pro tebe nejvíce důležitá? Vyber jednu odpověď.

- Facebook
- Messenger
- Instagram
- YouTube
- TikTok
- WhatsApp

- Snapchat
 - Pinterest
 - Jiná:
-

5. Z jakého důvodu užíváš sociální sítě? Vyber jednu nebo více odpovědí.

- Komunikace s přáteli a rodinou
 - Sledování videí nebo filmů
 - Hraní her
 - Vyhledávání informací
 - Pro inspiraci či motivaci
 - Nákupy
 - Sdílení vlastního obsahu (fotografie, příspěvky, psaní blogu)
 - Pro potřeby školy, příprava na vyučování
 - Poslech hudby
 - Hledání nových přátel
 - Jiné:
-

6. Na škále 1-7 znázorni, jak důležitou roli pro tebe v životě hrají sociální sítě.

(číslo 1: nejméně důležitou; číslo 7: nejvíce důležitou)

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

7. V čem vnímáš největší přínos ve využívání sociálních sítí? Vyber jednu odpověď.

- Komunikace
- Zábava
- Přehled o aktuální situaci (dění ve světě)

- Rozvíjení tvůrčí činnosti
 - Jiné:
-

8. Na škále 1-7 znázorni, jak moc tě v používání sociálních sítí ovlivňují lidé kolem tebe.

(číslo 1: vůbec mě neovlivňují; číslo 7: hodně mě ovlivňují)

1	2	3	4	5	6	7
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

9. Dokázal/a by sis zrušit ze své vůle profil na sociálních sítích? Vyber jednu odpověď.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Rozhodně ne

10. Na škále 1-7 znázorni, jak moc si myslíš, že jsi na sociálních sítích závislý.

(číslo 1: nejsem závislý; číslo 7: jsem závislý)

1	2	3	4	5	6	7
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

11. Jak často se přihlašuješ na sociální sítě? Vyber jednu odpověď.

- Každý den
- Každý týden
- Každý měsíc
- Nenavštěvuji sociální sítě

12. Kolik času během dne strávíš na sociálních sítích? (Např. psaní s kamarády, sledování videí, sdílení fotografií apod.). Vyber jednu odpověď.

- Půl hodiny a méně
- 1 hodinu
- 2-3 hodiny
- 4-5 hodin
- Více jak 5 hodin

13. Které z informací máš o sobě veřejně přístupné na sociálních sítích? Vyber jednu nebo více odpovědí.

- Pohlaví
- Jméno
- Věk
- Bydliště
- Datum narození
- Telefonní číslo
- Emailová adresa
- Vlastní fotografie

14. Které z informací bys o sobě na sociálních sítích nikdy nezveřejnil? Vyber jednu nebo více odpovědí.

- Pohlaví
- Jméno
- Věk
- Bydliště
- Datum narození
- Telefonní číslo
- Emailová adresa

- Vlastní fotografie

15. Kdo na sociálních sítích může mít přístup k informacím o tobě? Vyber jednu odpověď.

- Všichni
- Jen přátelé
- Jen já

16. Na škále 1-7 znázorni, jak velký pozor si dáváš ohledně sdílených informací o tobě.

(číslo 1: nedávám si pozor; číslo 7: dávám si pozor)

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

17. Jaká rizika spojená s užíváním sociálních sítí znáš? Vyber jednu nebo více odpovědí.

- Kyberšikana
 - Kybergrooming
 - Sexting
 - Kyberstalking
 - Hackeři
 - Hoax
 - Ani jedno riziko
 - Jiné:
-

18. Jak často se prostřednictvím sociálních sítí seznamuješ s novými lidmi? Vyber jednu odpověď.

- Každý den
- Každý týden

- Každý měsíc
- Párkrát do roka

19. Na škále 1-7 znázorni, jak moc se ti stává, že ti na sociálních sítích píšou lidé, které neznáš.

(číslo 1: velmi málo; číslo 7: velmi často)

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

20. Šel/šla bys na schůzku s někým, koho znáš jen prostřednictvím sociálních sítí? Vyber jednu odpověď.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Rozhodně ne

21. Poslal/a bys svou fotografii někomu, koho znáš jen prostřednictvím sociálních sítí? Vyber jednu odpověď.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Rozhodně ne

22. Setkal ses někdy na sociálních sítích s jednáním osoby vůči tvé osobě, které bylo nepřiměřené? (Například: vydírání, zesměšňování, prosba o fotografie, chování sexuálního charakteru apod.). Vyber jednu odpověď.

- Ano
- Ne

23. Jestli byla tvá odpověď ano, o jaké jednání se vůči tvé osobě jednalo? Vyber jednu odpověď.

- Vydírání
 - Zesměšňování
 - Prosba o fotografie
 - Chování sexuálního charakteru
 - Jiné:
-

24. Setkal ses někdy s někým, kdo se stal obětí rizikového chování na sociálních sítích? Vyber jednu odpověď.

- Ano
- Ne